

Naše svedectvo

4 2021 júl – august 2021

ročník 22

OBSAH

Myšlienka čísla

Ingeborg Pavlovičová 2

Portrét čísla

Jozefa Malátu a jeho rodiny z Ruskova / *Helena Trojčáková* 3

Svedectvá

Štefan Pokorný / *Ján Pokorný*. 13

Darina Jurášová / *Viola Fronková* 17

Rozhovor s vdovou Darinou Jurášovou 22

Ferdinand Zahoránsky / *Peter Zahoránsky*. 23

Cyril Nádaždy / *Ludmila Kolláriková*. 27

Juraj Gergeľ / *Ol'ga Horváthová* 29

Okradnuté deti / *Daniel Šovc* 33

Jozef Podmanický / *Miroslav Podmanický*. 39

Spravodajstvo KPVS 40

Naši jubilanti 58

Odišli od nás 62

Oznamy 64

Dvojmesačník Konfederácie politických väzňov Slovenska • Z poverenia Predsedníctva dočasne rediguje Peter Sandtner. Redakčná rada: Eva Javorská, Branislav Borovský, Karol Rosenberg, Stanislav Pátek. • Adresa redakcie a administrácie: Konfederácia politických väzňov Slovenska, Košická 56, 821 08 Bratislava, IČO: 31 800 700, tel. 0904 427 201 (Peter Sandtner), 0902 555 321 (Branislav Borovský), kpvs.kpvs@gmail.com, www.kpvs.sk • číslo účtu KPVS Tatra banka – SK 96 1100 0000 00 26 22 00 77 16 IBAN || EV3064/09 • Tlač: Dátum vydania: 10. 6. 2021 • nepredajné. ISSN 1335-9606.

Fotografie na obálke: Pietna spomienka pri príležitosti Dňa pamiatky obetí komunistického režimu, Bratislava Jakubovo námestie, 24. júna 2021, foto: Martin Petrik fotografia na zadnej obálke: Hlava spomienka na nespravodlivo väznených komunistickým režimom, foto: Eva Javorská

Ingeborg Pavlovičová

Dobrý deň,

dovoľte, aby som Vás všetkých pozdravila s dnešným dňom, kedy si pripomíname udalosti, ktoré viedli k zmenám v našej spoločnosti.

Vážim si veľmi vašich členov, každý z nich svojím osobným postojom a hodnotami pripomínal ľahostajným a vazalom bez chrbtovej kosti, že hodnoty sú viac ako všetko ostatné. A hodnoty je potrebné chrániť, je dôležité o nich hovoriť a je potrebné neohnúť sa a vytrvať.

Nezlomiť sa a neochabnúť je to, čo vaši členovia a mnohí iní, aj moji spoluveriaci, dokázali a napriek trestu, ktorý im hrozil, z presvedčenia obstáli a nezlyhali a preto si ich vážim.

Som veriaca, Boh je mojou oporou práve v čase, keď sa všetko rúca. Ďakujem vašim členom a Pánu Bohu a možno pre Vás dnes veľmi netypický pozdrav aj odo mňa a to so Žalmom 62, 2-8, ktorý hovorí toto:

„Len v Bohu utíši sa moja duša; od Neho pochádza moja spása. Len On je moja skala, moja spása, môj hrad; veľmi sa nesklátim. Dokedy budete dorážať na človeka? Všetci vraždíte ako naklonená stena a ako preborený múr. Aj z jeho výšky snažia sa ho zvrhnúť: milujú lož; ústami žehnajú, no vo svojom vnútri preklínajú. Len v Bohu utíši sa moja duša; lebo od Neho pochádza moja nádej. Len On je moja skala, moja spása, môj hrad; nesklátim sa. Na Bohu spočíva moja spása, moja česť; i skala mojej sily, moje útočisko je v Bohu. „

Prichádzajú nové generácie, sú cynické a radi zabúdajú, aby sa dokázali napriek všetkým vymoženostiam a svojmu zjednodušenému prístupu k svetu pozrieť na seba v zrkadle dejín, aby obstáli v zodpovednosti, ktorú vlastne všetci máme. Dúfam, že budúcnosť bude k našej spoločnosti milosrdná a nie spravodlivá, nádej, tá ostáva aj pre budúcnosť.

Pokojný spomienkový deň. (17. 11. 2020)

(autorka je farárka a spirituálka Evanjelického lýcea v Bratislave)

Príbeh Jozefa Malátu a jeho rodiny z Ruskova

Helena Trojčáková

Písal sa rok 1955 a otec prežil najväčšie poníženie vo svojom živote. Môj otec Jozef Maláta st. bol roľník, ktorý sa o svoj majetok dobre staral. V roku 1952 vtrhli do dediny agitátori a chodili z domu do domu presvedčať sedliakov, aby spolu založili JRD. Aj môj otec sa stal členom a dal do JRD svoje polia, zvieratá, stroje a on tu vykonával funkciu účtovníka, neskôr pokladníka.

Nie všetci členovia JRD pozemky vlastnili, nevedeli sa o pôdu dobre starať, preto sa JRD po krátkom čase rozpadlo a pozemky, dobytok a kone boli Malátovi čiastočne vrátené. Okrem mladej teľnej kravy, ktorú si bez náhrady privlastnil jeden bývalý člen JRD a druhej kravy, ktorú zobrali na verejne zásobovanie. Aj ošipané mu zobrali.

Otecko po odchode z JRD ďalej gazdoval doma, staral sa o rodinu, choval kone, kravy, prasce, kozy, hydinu a obrábал polia, kosil luky a na drevo chodil do svojho lesa.

V roku 1955 mal môj otecko už dve deti, dcéru Máriu, ktorá už bola vydatá v Ruskove u Kinlovičovcov za Vincenta. Bývala u svokrovcov, mala 35 rokov a 4 deti (celkom 6 detí). Syn Jozef, bol tiež ženatý s Margitou rod. Šupovou, mal 33 rokov, býval v kameňolome na bani v Ruskove a mal 2 deti (celkom 4 deti). V tom nešťastnom roku 1955 sme boli doma len traja, môj otec, moja mama Mária a ja, najmladšia dcéra Helenka, vtedy som mala len 13 rokov.

Bola zima, február 1955 a môj brat si u otca v chlieviku choval dve prasatá, nakoľko na bani na to nemal podmienky. Chcel jedno prasa zabiť, pretože už bolo vhodné na zakáľačku. Dal si žiadosť na MNV v Ruskove o zakáľací list a čakali, kedy im ho potvrdia.

Predseda MNV v Ruskove M. Kažimír, ako verejný činiteľ štátu, ich vedome informoval nepravdivo a nabádal ich k tomu, aby tu zabíjačku urobili. Zakáľací list bol už na MNV v Ruskove schválený a bol odstúpený na ministerstvo výkupu, kde ho osobne odniesol syn, Jozef ml. Na ministerstve výkupu po prevzatí potvrdeného zakáľacieho listu ho referentka uistovala, že povolenie im

bude doručené v nasledujúci deň poštou. Po príchode domov Jozef ml. došiel aj za kruponárom, že kedy bude môcť prísť zabiť prasa. Jozef ml. to chcel urobiť v utorok, t.j. o 4 dni odkedy podal na ministerstvo výkupu zakáľací list. Ale kruponár ho presvedčil, že môže to urobiť aj skôr, lebo on potom už nemá čas. V pondelok išiel Jozef ml. na MNV a tu mu stále tvrdili že povolenie určite dôjde, že sa nič nestane, nabádali ho nech začne zakáľať. Jozef ml. chcel prasa previesť do kameňolomu, keďže prasa bolo jeho, ale kruponár tvrdil, že nemá čas, ponáhl'a sa, nech sa prasa zabije u otca na dvore, hoci otec s tým nesúhlasil. Prišiel kruponár, stiahol krupón a bol pripravený k odovzdaniu. Takže zakáľačku previedli a dali sa vyprovokovať predsedom MNV aj kruponárom. Oni sa na nich už dlho chystali a hľadali spôsob ako by im mohli ublížiť. Začali vykrikovať, že porušujú zákony, že aj s kontingentmi sú stále pozadu, že ich neplnia, že načierno urobili zakáľačku. Zrazu sme boli tí najhorší v obci. Vylepovali proti našej rodine hanlivé letáky, ktoré som ja osobne chodila dávať dole. Otec im hovoril že on vie, že zákony sa musia dodržiavať, veď bol richtárom v tejto obci dlhých 13 rokov, ale že na túto zabíjačku naviedli jeho syna Jožka s vedomím predsedu MNV v Ruskove M. Kažimíra a kruponára.

Ráno 14. 2. 1955 sa otec obliekol do pracovných šiat, zobral si pracovný kabát a išiel do práce, chcel močovku v sudoch vyvážať, maštal a chlievik vyčistiť, keď do dvora prišiel kišbirov, že ho volajú na MNV. A on tak, ako bol v pracovných, ušpinených šatách, išiel na úrad.

Moja mamka bola práve na rannej omši v kostole. Nedovolil sa mu ani preobliecť, tak ako bol v gumákoch a v pracovnom kabáte ho odviezol na MNV Ruskov. Tu ho už čakali dvaja chlapi v uniformách verejnej bezpečnosti a za účasti predsedu M. Kažimíra ho odviezli k autu, posadili do neho a odviezli ho do väznice v Košiciach. Otca tu 3 mesiace držali a vyšetrovali, kým sa začal súd. Moja mamka ostala doma sama so mnou. Ja som mala vtedy len 13 rokov.

Príčinou zaistenia bolo, že otec Jozef Maláta st. so synom Jozefom vykonali zabíjačku doma dochovaného prasaťa, oznámili im, že porušili zákon a že za to budú potrestaní a odsúdení obaja.

Dňa 14. 5. 1955 Ľudový súd v Košiciach prejednal na hlavnom pojednávaní v Ruskove v kultúrnom dome trestnú vec na: 1. Jozefa Malátu st. pre sabotáž §85 ods. 1 písm. a, trest. zákona 2. Jozefa Malatu ml. pre ten istý trest. čin spáchaný vo forme spolupáchateľstva podľa §68 odst. 1, písm. a, trest. zákona.

Na Ľudovom súde sa zúčastnilo veľa ľudí z Ruskova. Keď došlo k prejednávaniu príčiny, za čo boli obidvaja súdení, veľa ľudí, okrem žalobcov, protestovalo proti tomu, aby boli súdení a nakoniec sám predseda MNV Kažimír hovoril na súde, že na žiadosť o zakáľačku, ktorú podali obžalovaní, sám červenou ceruzkou napísal, aby táto žiadosť nebola schválená. Hoci v kultúrnom dome bolo plno ľudí, každý sa bál a nikto nevystúpil proti predsedovi MNV M. Kažimírovi, ale dobre vedel i že jeho konanie bolo navádzaním na zločin. Ako verejný činiteľ mal byť za to potrestaný, avšak pri vyšetrovaní to nebolo ani spomenuté. Otec sa počas celého pojednávania triasol, potom k nemu priviedli aj jeho syna. Stáli tam ako najväčší zločinci a nevedeli prečo, že čo vlastne urobili zle, že s nimi tak zaobchádzajú.

Obviňovali otca z toho, že si zabezpečoval svoje hospodárstvo aj zakúpením hospodárskych strojov a to kosačky, vyorávača zemiakov, elektrickým motorom na šrotovanie, že využíval pracovné sily malých roľníkov, že celé roky ovládal dedinu nielen hospodársky, ale aj politicky a preto ho označili za kulaka so všetkými znakmi, ktoré kulaka ako nepriateľa dediny a nášho zriadenia charakterizujú.

Súdili ho za to, že urobil synovi zakáľačku, na ktorú ešte nemali povolenie. Súdili ho za to, že nedodržal plánovaný stav hospodárskych zvierat, plánovaný stav ošípaných a neplnil si ani svoje výrobné a dodávkové povinnosti. Ale to, že po vystúpení z JRD mu zobrali ošípané a jednu teľnú kravu a jednu kravu na verejné zásobovanie, ich nezaujímalo. V roku 1954 bol mor na hydinu v obci Ruskov, veľa sliepok uhynulo, to nikoho nezaujímalo. Nemohol plniť dodávku mlieka pre nedostatok kráv. Obviňovali ho, že sa nesnažil doplniť plánovaný stav hovädzieho dobytku. Navýšili im kontingenty tak, aby ich neboli schopní plniť a teraz ich žalujú zo sabotáže.

Syna, Jozefa Malátu ml., nazvali synom kulaka, pracoval s otcom na hospodárstve až dovtedy, kým neodišiel ako príslušník horthyovskej armády do bojov proti ZSSR. Počas bojov bol zranený, stáva sa čiastočným invalidom a preto sa po oslobodení už nevracia na hospodárstvo svojho otca, ale nachádza zamestnanie v kameňolome ČSD v Rusku, kde od mája 1946 postupne od pomocnej kancelárskej sily prechádza až do funkcie účtovníka.

Ľudový súd v Košiciach dňa 14. 5. 1955 v Rusku rozhodol takto:

1. Jozef Maláta st. nar. 27. 7. 1897 v Ruskove, roľník, bytom Ruskov č. d. 18 t. č. vo väzbe od 15.2.1955

2. Jozef Maláta ml. nar. 19. 3. 1922 v Ruskove, účtovník v kameňolome, bytom Ruskov-kameňolom

Sú vinní

Jozef Maláta st. trestným činom sabotáže podľa §85 ods.1, písm. a

Jozef Maláta ml. trestným činom ohrozenia zásobovania podľa §134 ods.1 trest. zák.

Ktoré spáchali tým, že

1. Jozef Malata st. roľník-kulak, obhospodarujúci 13,21 ha poľnohospodárskej pôdy nedodrжал plánovaný stav hospodárskych zvierat, neobrábal riadne svoje pozemky, sústavným neplnením výrobných a dodávkových povinností a 24. 1. 1955 urobil čiernu zakáľáčku, čím obchádzal v úmysle mariť a sťažovať plnenie jednotného hospodárskeho plánu v úseku poľnohospodárskej výroby.

2. Jozef Malata ml. keď zakúpil vo februári 1954 2 odstavčatá, nechal ich chovať so súhlasom otca na jeho hospodárstve, z jeho krmovín a 24. 1. 1955 zabil bez zakáľacieho povolenia, pričom mäso z väčšej časti spotreboval sám. Týmto ohrozil plynulé zásobovanie predmetmi potreby časti obyvateľstva.

Ľudový súd preto odsudzuje obvinených a to:

1. Jozef Maláta st. a, podľa §85 ods.1 tr. zákona na trest odňatia slobody na 6 rokov väzenia

b, podľa §43 tr. zákona vyslovuje sa u obvineného strata čestných práv občianskych a to práv uvedených v §44 ods. 2 zák. na dobu 10 rokov

c, podľa § 47 tr. zák. ukladá súd prepadnutie celého majetku

d, podľa § 53 vyslovuje súd zákaz pobytu v okrese Košice navždy

2. Jozef Maláta ml. podľa §134 ods.1, §48, §43, §44 a §55 tr. zák. na trest odňatia slobody v trvaní 10 mesiacov a peňažný trest v sume 15 000,- Kčs a stratu čestných občianskych práv na dobu 3 rokov, prepadnutie vecí, bravčového mäsa, masti a krupónu.

V prípade nevykonalosti peňažného trestu, súd určuje náhradný trest odňatia slobody v trvaní 8 mesiacov.

Proti tomuto rozsudku Ľudového súdu sa obaja odvolali na Krajský súd v Košiciach, ale nepochodili, krajský súd ich odvolanie zamietol.

Následne príkazom zo dňa 24. mája 1955 bol otcovi zoštátnený celý majetok, vrátane celého domu s hospodárskymi budovami

a všetkej poľnohospodárskej pôdy, všetok hnuiteľný majetok od postelí, perín, kobercov, riady, vedrá, nábytok, príbory, šijací stroj, kolovrat, krosná....proste všetko a k tomu ešte všetok hospodársky dobytok/kone, kravy, býčky, sliepky, ošípané, kozy.../ a ešte všetky vozy, sane, sečkáreň, váhu, kosačku, cirkulárku, pluhy, čistič zrna.... a aj elektrický motor 6 kW, elektrický motor s pumpou.

Ako 14 ročná som 10. 10. 1955 napísala žiadosť na Ľudový súd o prepustenie otca z väzenia alebo aspoň o zmiernenie trestu, ale tejto žiadosti súd nevyhovel a bola zamietnutá.

Podľa uvedeného príkazu a výmeru ONV v Košiciach majetok Jozefa Malátu st. prešiel na MNV Ruskov a MNV Ruskov odovzdalo celé hospodárske zariadenie (vozy, sečkáreň, kosačku...) do bezplatného vlastníctva na JRD v Ruskově vo výške 4.610 Kčs. Do vlastníctva a zásob JRD Ruskov prechádza celý živý inventár (kravy, kone...) vo výške 17.793 Kčs.

Podľa návrhu ONV v Košiciach a na základe rozsudku Ľudového súdu v Košiciach zo dňa 14. 5. 1955, potvrdené rozsudkom Krajského súdu v Košiciach, sa vkladá vlastnícke právo na všetku poľnohospodársku pôdu a lesy (uznesenie) v prospech Československého štátu. MNV Ruskov podpísaný predseda MNV M. Kažimír z Ruskov.

Ďalej sa zaist'uje v prospech štátu: rodinný dom v hodnote cca 40.000 Kčs, letná kuchyňa, maštal' a sypanec v hodnote 30.000Kčs, stodola drevená 6.000Kčs, chlieviky 1.000Kčs.

Dňa 15. mája 1956 poslala žiadosť moja mamka Mária Malátová, rod. Eperješiová, manželka obvineného Jozefa Malátu st., o vydanie vecí zabavených pri súpise konfiškácii, ktoré boli jej vlastníctvom, ktoré dostala od svojej mamy, keď sa vydávala (t .j. 1 krava, 1 voz, všetok kuchynský riad, pec, skrine, šijací stroj, periny.....) a nehnuteľnosť , z ktorej jej patrila celková polovica. V tom čase nám veľmi pomáhala moja staršia sestra Mária, ktorá, všetko, čo kúpila svojim deťom, kupovala aj mne. Šila mi šaty a zásobovala nás potravinami, pretože nám neostalo nič.

Dňa 7. 6. 1956 mojej mame došla odpoveď z Finančnej rady ONV v Košiciach, že zo zaistenia majetku sa vypúšťajú predmety pod položkou 1-20, 22 ... atď. Nedali jej všetko, ale aspoň niečo, aby mohla trochu dôstojnejšie žiť so mnou, ale nebolo to zadarmo, musela zaplatiť 572 Kčs, čo po dohode splácala v mesačných splátkach po 100 Kčs.

Aj môj brat Jozef ml. sa snažil majetok zachrániť pred exekútorom a tak si podal žiadosť na odkúpenie otcovej polovice domu od štátu. Dňa 26. 2. 1959 odkúpil syn Jozef ml. polovicu domu spolu so svojou manželkou Margitou za 14.838 Kčs.

Môj otec Jozef Maláta st. bol vo väzení od 15. 2. 1955 do 14. 9. 1960. Najprv bol dosť dlho vo väzení v Košiciach, neskôr ho previezli do väzenia v Banskej Bystrici, kde pracoval na výstavbe železniční Podbrezová, neskôr ho presunuli do Leopoldova a nakoniec do Mírova.

Z väzenia mu dovolili raz za dva týždne napísať domov list. Navštevovať sme otca mohli len 2x do roka po 1 hodine a to sme sa ho nesmeli pýtať na nič, on sa nás mohol pýtať ako sa máme a čo máme nového, ale akonáhle sme sa ho to pýtali my, už na nás kričali a chceli nás vyhodit'.

Najhoršie na túto celu nezmyselnú kauzu som doplatila ja, najmladšia dcéra. Zažila som to najhoršie, keď som videla ako z MNV odvádzajú otca žandári a nevedela som prečo. Keď sa začal ľudový súd v Ruskove, videla som otca, ako ho doviedli dvaja uniformovaní muži v pásikavom trestaneckom odeve, s putami na rukách. Vyzeral hrozne. Schudnutý, zanedbaný a načisto bez života. Dávala som sa na neho cez slzy a na všetko, čo som tam videla a počula, som chcela čo najskôr zabudnúť a z toho mi ostala trauma na celý život.

Na javisku sedel senát. Páni v talároch s papiermi pred sebou mi naháňali strach. Bezradne som hľadela na dvoch mužov, svojho otca a svojho brata. Tí stáli dole pod javiskom a otec akoby sa strácal v tom trestaneckom oblečení a nohy sa mu od slabosti podlamovali, preto mu dovolili sadnúť si.

Nechápala som, prečo sa otec ku všetkému priznáva, veď on by nikdy nedopustil, aby zvieratá v jeho maštali trpeli a teraz len prikyvoval, že sa o nich nestaral tak, ako bolo treba. Prikyvoval aj na to, že to robil preto, aby sabotoval kontingenty. Prešli dlhé roky, kým som pochopila, prečo bol schopný prikývnuť na hocičo.

Nedá sa zabudnúť na tú potupu, horu klamstva, ktorú vyťahovali, neviem prečo, aj ľudia ktorých sme vždy považovali za serióznych a dôveryhodných. Na súde hovoril aj predseda MNV, že vedel, že povolenie nedostanú, že sám dal červenou ceruzkou poznámku, aby ju zamietli. Aj s kruponárom sa dohodol tak, aby brata Jožka donútil urobiť tú zabíjačku.

Ja som mala 14 rokov, práve som končila osemročnú školu. Všetci spolužiaci sa mi začali vyhýbať, akoby som mala svrab. Ešte aj učitelia uhýbali pred mojim zrakom, keď som sa pýtala, na akú školu by som mohla ísť. Učila som sa dobre a ľahko, ale na strednú školu mi odporúčanie nedali. Mojej mame odkázali, že ani len učňovka nie je pre mňa vhodná. A tak ako 14 ročnú ma vzali za robotníčku do lesa. V zimných mesiacoch od novembra do marca som navštevovala hospodársku školu. Tá bola povinná pre tých, ktorý nemali vlohy alebo sa vyhýbali ďalšiemu vzdelávaniu.

A doma to nebolo o nič lepšie, denne k nám chodili, spisovali a konfiškovali. Vzali posteľ na ktorých sme spávali, posteľnú bielizeň aj uteráky. Náš dom ostal celkom prázdny. Veľmi som plakala aj so svojou mamkou.

Časom som začala vzdorovať a chcela som ukázať všetkým, že nepotrebujem od nich žiadne odporúčania, že odídem z dediny, aj zo školy a zanevrela som na celú dedinu. Pociťovala som odpor k miestam, na ktorých ponížili môjho otca a brata. Niekoľko mláďencov z dediny prejavili o mňa záujem, niektorí len tak potajme, ale niektorým neprekážal môj pobabraný kulacký pôvod ani otec basista a boli by si ma odvieďli k oltáru. Ja som však hovorila, že neostanem tu, za nič na svete.

Ale nie všetci ľudia sú zlí. Ujo Fero Olšinár mi pošepol, že na železnici v Košiciach potrebujú skladovú robotníčku a tak som išla preč z dediny. Tešila som sa, že budem mať na železnici lístok zadarmo a častejšie navštívim otca. Otecko nám veľmi ochorel a preložili ho do Mírova na ľahšiu prácu. V tom čase bol Mírov plný kňazov. Politickí väzni boli v oblekoch a medzi nimi vídaval aj Gustáva Husáka. Otcovo zdravie bolo podlomené, chytili ho suchoty.

Bojovala som o otcovu slobodu do samého konca. Písala som do Prahy o milosť niekoľkokrát. Neverila som vlastným očiam, keď som čítala list z prezidentskej kancelárie Antonína Zápotockého. Oznamovali mi v ňom, že moju žiadosť postúpili Krajskému súdu v Košiciach. To bolo na mňa priveľa, potrebovala som začať inde, aby som zo seba dostala všetko zlo, čo sa na mňa počas toho obdobia nalepilo. Stále mi vírili v hlave slová mojej tety: „Kde je bohatstvo, tam je závisť, kde je chudoba, tam je nenávisť.“

Nemôžem predsa žiť a nenávidieť všetko a všetkých, opakovala som si donekonečna. Zároveň som veľmi túžila po ďalšom vzdelá-

ní. Všetko nakoniec vyriešila láska. Nebol od nás, ani z našej obce. Polroka po otcovom návrate z väzenia som sa za neho vydala. Volá sa Lacko. Aj v robote sa mi darilo na obchodnom oddelení železníc v Košiciach, odporučili ma na štúdium a urobila som si strednú ekonomickú školu. Pracovala som tam až do svojho dôchodku.

Otecka pustili na slobodu 14. 9. 1960, ale nikto z nás o tom nevedel. Vystúpil z vlaku na stanici v Košiciach a rozmýšľal, čo urobí ako prvý. Staršia dcéra Mária mu písala, že ja už robím v Košiciach na železnici v skladoch, tak sa rozhodol, že ma prekvapí ako prvú. Bol síce v tých starých handrách, v ktorých ho zatkli, ale veľmi ma chcel vidieť. Išiel smerom ku skladom a stretol tam ženu z Ruskova, vypytoval sa na mňa. Ako sa blížil ku skladom, stretol ďalšieho rodáka. Tak si sadli na dosky, ktoré tam boli a rozprávali sa. Na to som vyšla von a pozerala som sa, že prečo starý pán sedí s niekým na doskách, smejú sa a tu je toľko roboty. Pomyslela som si, že asi budem musieť sama pováľať do skladu tie sudy a zrazu som ho zbadala: „Otecko, čo tu robíte?“ vykrikla som a zdalo sa mi, že odpadnem. Všetci zamestnanci depa vyšli von zo skladu a hnali ma preč od tých sudov, aby som išla s otcom. Túlila som sa k nemu a otierala som si tvár o jeho strnisko. Nevedela som, či plakať, smiať sa alebo vyzliekať pracovný plášť, či ukázať otcovi, kde robím alebo utekať s ním čo najskôr domov. Poslali ma domov s otcom, zastavili sme sa aj v obchode na Mlynskej ulici, kde nakúpil pre rodinu vyše 2 kg mixovaných cukríkov a pre najmladšiu vnučku od dcéry Márie, ktorú ešte nevidel, kúpil bábiku a mne kúpil zásteru, lebo ja som ešte chodila v ľudovom kroji.

Cestou k vlaku som si spomenula na želanie nášho pána farára Harčara. Jeho modlitby boli vyslyšané, stále sa modlil za nášho otca, od radosti sa mi chcelo tancovať. Mala som dobrý pocit, že už nebudem musieť do manželstva vstupovať ako dcéra väžňa. A vedomie, že otcovo miesto nebude pri svadobnom stole prázdne, ma naplňovalo šťastím.

Prišli sme s otcom domov na vlaku a už celá dedina vedela, že môjho otca prepustili z väzenia, že je už na slobode. Privítala ho doma hlavne mamička, veľmi plakala a privítala ho vôňou jeho obľúbeného jablčníka, prišla aj celá naša rodina. Ale otec sa dnu veľa nezdržal, hneď utekal von poobzerať hospodárstvo a dom. Bol rád, že syn s nevestou ho udržiavali v poriadku.

Všetci v dedine chceli vedieť, ako bolo vo väzení. Pýtajú sa, ale on zatrpknuto odpovedal, že im nič nepovie. Otec o tom aj doma

nerád rozprával, hovoril len, že aj ostatní spoluväzni sa tam dostali podobne ako on. Najhoršie to bolo pre neho na začiatku v košickej väznici, takto si predstavoval peklo. Sú to hrozné muky, keď človeku nedajú jesť ani piť a nedovolia mu sadnúť si, ľahnúť, spať...

Otec po príchode domov, napriek suchotám, chcel ešte stále pracovať. Vždy vravel, že nedokáže žiť bez roboty. Otec začal ťažiť andezit v malej bani v Ruskove. Ťažba kameňa bola nad jeho sily a jeho pľúcam to nerobilo dobre. Syn Jozef mu našiel zamestnanie v podniku pri Ťahanovciach, kde pracoval ako nočný strážnik, bez prestávky, každú druhú noc. Otecko mal už 84 rokov, keď zomrel môj brat Jozef (+59r) a vtedy nechal robotu. Ale doma mal práce stále dosť, choval hydinu, zajace aj kozy. Obrábal pôdu, ktorú mal za domom a vedľa domu. A keď obchádzal chotár, zakaždým frflal, keď našiel na práci družstevníkov niečo, čo sa mu nepáčilo. Bol proste taký.

Ja som ostala bývať v Košiciach a snažila som sa chodiť k rodičom vždy, keď som mohla. Otca som vždy našla pri robote. Po návrate z väzenia takmer 19 rokov chodil ešte do práce. Veľa o tom rozmýšľal a hovoril, že človek musí mať v živote šťastie a to jeho pri ňom vždy nestálo. Často hovoril: „Ja som vlastne prehajdák rodinný majetok, všetko to, čo som od predkov dostal, aj keď nie z mojej viny a preto teraz musím pracovať až do úmoru, aby som svojim potomkom niečo zanechal aj ja.“

Otec chcel začať celkom od začiatku, urobiť za minulosťou hrubú čiaru, lebo dobrovoľne ujsť z rodnej dediny, tak ako ja, nemohol. Len 2,5 roka, na sklonku života, si dovolil ten prepych necestovať vlakom za robotou. Doprial svojim chorým pľúcam trochu oddychu. Môj otecko zomrel doma tesne pred Vianocami 23. 12. 1983, nedožil sa súdnej rehabilitácie z 11. 10. 1990, kde otecka aj brata zbavili všetkých obvinení, zrušili rozsudok a trestné stíhanie zastavili.

Po rehabilitácii na základe reštitúcie zo dňa 23. 10. 1992 boli otcovi vrátené pozemky, ale nie všetky. Zobrali mu 13,21 ha poľnohospodárskej pôdy a vrátili iba 9 ha. Podala som žiadosť na Poľnohospodárske družstvo Ruskov o vydanie ďalšej pôdy, ale oni sa neunúvali mi ani odpovedať a nemali záujem nám vrátiť pôdu. Na obecnom úrade v Rusove mi povedali, že mi pomôžu, že mi budú nápomocní, ale oni už pravdepodobne mali iný zámer s našou pôdou. Pred niekoľkými rokmi obec v tejto lokalite, kde

sa nachádzala aj naša poľnohospodárska pôda povolila, výstavbu domov a dnes tam stojí cca 100 rodinných domov. Ruskov sa za posledné roky veľmi rozrástol. A tak pravdy sa nemôžeme dovoliť dodnes. Na ďalšej našej spoluvlastníckej pôde stoja dnes slnečné kolektory, čo si privlastnila firma Heliopark 5, s.r.o pravdepodobne zo Slovenského pozemkového fondu.

V katastri je uvedené, že to získali kúpnu zmluvou, ale určite nie od nás. A lesy nám neboli tiež vrátené, spadli do všeobecne známej kauzy "Slanské lesy", ktorá nie je do dnes vyriešená a usporiadaná. Taká je spravodlivosť na Slovensku.

Po 10 rokoch od otcovej smrti prišiel do Ruskova neznámy muž a pýtal sa na Jozefa Malátu st. Bol to syn otcovho spoluväzňa, František Sehnál z Moravy. Nechal na seba kontakt a tak sme sa spriatelili, prišiel na Slovensko z Moravy a chcel sa poďakovať a položiť kvety na otcov hrob. Hovoril o tom, ako môj otec Jozef Maláta st. dával jeho otcovi zo svojho jedla, aby prežil. Jeho otec bol mladší a preto mu môj otecko pomáhal a povzbudzoval ho, že musí vydržať, nesmie sa vzdávať. Dodnes sme s nimi v kontakte a boli sme ich s manželom navštíviť v Paršoviciach na Morave. František Sehnál sa ma pýtal, prečo nepokračujem v otcových šľapajach a neostala som na rodnej hrudi. Hovorila som mu, že vtedy som bola veľmi mladá a krivda bola obrovská. Nedokázala som sa cez to preniesť. Hanbím sa za to aj dnes, ale nenávidela som rodnú dedinu aj ľudí, čo v nej žili. Každého som vtedy podozrievala.

Nerada spomínam na toto obdobie a je mi veľmi ťažko aj pri tomto písaní, ale chcem, aby sa tento príbeh dostal medzi ľudí. Hanbila som sa za celú moju generáciu, ktorá zavrhla od vekov platné ustanovenia. V pote tváre dorábať chlieb svoj každodenný je naozaj ťažké a bez lásky k pôde sa to nedá. Uvedomila som si to všetko, ale už som nemala chuť nič Františkovi Sehnálovi vysvetľovať.

A aká je skutočnosť dnes? Takých a podobných prípadov bolo mnoho. Vzali 13,21 ha poľnohospodárskej pôdy a vrátili iba 9 ha. Kde je ten rozdiel? Súčasné nekonečné príbehy so stále sa objavujúcou pôdou neznámych vlastníkov, poberateľov dotácií zo Slovenského pozemkového fondu (Poľnohospodárskej platobnej agentúry), zneužívanie eurofondov, rozrastajúcich sa intravilánov obcí na úkor extravilánov (tzv. výstavby na zelenej lúke/ornej pôde), kde sú už aj zástavby a iné, sú len dôkazom toho, že bolo a je stále ešte mnoho tých, ktorí nemajú k pôde vzťah, ale ide iba o biznis. Dokedy?

Štefan Pokorný

Ján Pokorný

Keď chceme rozprávať príbeh nášho otca, musíme tento príbeh rozdeliť na dve časti. Prvú časť vieme z jeho rozprávania a z dokumentov, ktoré sme našli v jeho pozostalosti, druhá časť je aj naším príbehom, lebo prenasledovanie počas bolševického režimu nekončilo odchodom z väzenia. Častokrát to bol vlastne len začiatok prenasledovania a pohrdania, ak si chcel dotýčny človek zachovať svoju tvár a nebol ochotný skloniť hlavu pred mocnými až po zem.

Náš otec, Štefan Pokorný, sa narodil v roku 1927 v Kremnici, kde prežil svoje detstvo a maturoval v roku 1948. Pred nástupom na vysokú školu od augusta pracoval na Trati mládeže, ale po piatich dňoch ochorel. Napriek chorobe začal študovať na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave, odbor biológia. Štúdium však musel vo februári 1949 prerušiť a skúšky z 1. semestra už nemohol robiť, lebo jeho zdravotný stav sa zhoršil natoľko, že ho poslali z nemocnice domov s tým, že sa má pripraviť na smrť. Z choroby sa však vyliečil a rozhodol sa zmeniť smer svojho života.

Urobil skúšky do kňazského seminára, bol prijatý, ale nakoniec v auguste 1949 vstúpil k františkánom do kláštora v Trnave. V januári 1950 sa tam už dostali informácie, že sa chystajú razie, preto mladým mužom, ktorí ešte nezložili sľuby, poradili opustiť kláštor. Vrátil sa na PF Slovenskej univerzity, zložil skúšky z prvého semestra a pokračoval v štúdiu v druhom semestri.

Štefan Pokorný

Pamätám sa, ako spomínal na skúšky. Zažil ešte skúšku z meteorológie podľa starého systému, t.j. profesor ho skúšal celý deň a musel preukázať vedomosti z kompletného učiva. A tiež zažil skúšky novým kolektívnym spôsobom. Jednotlivé krúžky súťažili v socialistickej súťaži o najlepši prospech: všetci študenti sedeli v jednej miestnosti a profesor skúšal a hodnotil každého z nich pred ostatnými. Ak by skúšajúci chcel dať niekomu zlú známku alebo ho vyhodiť zo skúšky, vedúci krúžku (zástupca Socialistického zväzu mládeže) mohol skúšajúceho udať a ten mohol následne prísť o zamestnanie.

V roku 1950 až 1951 urobil Štefan skúšky z 3. a 4. semestra. Jedna kolegyňa, ktorá ho poznala z Kremnice, prezradila, že bol v kláštore. Bol predvolaný na pohovor s dekanom fakulty Dillingerom (je podpísaný na dokumente) a následne mu oznámili, že na vysokej škole skončil, napriek tomu, že mal výborný prospech: ...“podľa rozhodnutia dekanátu Prírodovedeckej fakulty SU v Bratislave na základe Vysokoškolského zákona prestávate byť poslucháčom fakulty a budete zaradený do výroby“.

1.11.1951 narukoval na základnú vojenskú službu do Kdyně na Šumavě. V novembri 1952 ho v kasárňach zatkli a previezli do väzenia v Bratislave. Nechápal prečo, v ničom sa neprevinil, nebol si vedomý porušenia žiadneho zákona. Počas výsluchov pochopil, že sa tak stalo preto, lebo si z vojenčiny dopisoval s jednou kolegyňou z vysokej školy, ktorá bola zatknutá a súdená v rámci skupiny Stariček a spol. a tiež preto, že počas štúdia na VŠ bol otec členom vysokoškolského krúžku Ruža, kde sa mládež stretávala a modlili sa spolu ruženec.

Vo vyšetrovacej väzbe sa stretol s niektorými kňazmi, inými veriacimi ľuďmi, nejaký čas bol v cele so Silvom Krčmerym. V apríli 1954 bol súdený na vojenskom súde v Trenčíne. Odsúdili ho na 2 roky, avšak pre amnestiu prezidenta republiky rozsudok skrátili na obdobie, ktoré si už odsedel.

Rozsudok: ... od októbra 1950 sa zúčastňoval na činnosti náboženského krúžku Ruža, aj po nástupe na vojenskú službu bol s členmi krúžkov v písomnom styku, a v listoch členom krúžku dával najavo svoj „záporný poměr k lidovodemokratickému zřízení“.

Po návrate do civilu si otec podal žiadosť o opätovné prijatie na vysokú školu, odkiaľ dostal zamietavú odpoveď – stratil dôveru ľudu. Nebol prijatý ani do kňazského seminára. Skúšal si nájsť hocikakú prácu v obore biológie v bratislavskej botanickej záhra-

de, vo výskumnom ústave rastlinných chorôb, ale povedali mu, že v Bratislave ho nemôžu nikde zamestnať.

Vrátil sa teda do Kremnice a zamestnal sa ako robotník v sklade. V roku 1955 sa oženil, s našou mamou mali nás, päť detí, neskôr ho však postihla ďalšia rana, keď jeho manželka - naša mama duševne ochorela a nebola schopná sa o nás starať.

Ťažko pracoval, staral sa o deti, pomáhala mu jeho matka, vtedy už na dôchodku. Večer sa utiahol do samoty, čítal Bibliu a modlil sa. Niektorí ľudia v našom malom meste mu radili, aby nechodil tak provokačne v nedeľu so všetkými deťmi do kostola, lebo sa vraj nedostaneme na školy. Ale akože sa dá chodiť neprovokačne do kostola? V meste boli tri katolícke kostoly, jeden na zámku, druhý na hlavnom námestí a špitálsky kostol mal tiež vchod z ulice a nie zo dvora. Ani tajná chodba nevedla do žiadneho kostola.

Ja a moje sestry sme chodili do hudobnej školy a tak nás učiteľky posielali na rôzne súťaže, a tiež sme spievali pri príležitostiach výročia VOSR, mesiaca československo – sovietskeho priateľstva a pod. Súdruhovia to nevideli radi, lebo sme spievali aj v kostole a o tom samozrejme vedeli.

V škole sme mali novú učiteľku hudobnej výchovy, zrejme ešte nebola zorientovaná ako to v Kremnici chodí. Pri príležitosti výročia VOSR zaradila ako zlatý klinec programu ruskú pieseň v podaní nás 5 súrodencov v 4-hlasnom prevedení a zožali sme aplauz. V prvej rade obecenstva sedeli komunisti z mestského výboru strany a evidentne boli zaskočení. Nasledoval príkaz na základnú školu, do ktorej sme chodili, že všetci súrodenci Pokornovci majú zákaz účinkovania na akýchkoľvek verejných akciách.

Otec sa vo väzení naučil od Silva Krčméryho niekoľko ruských piesní. Zvykol nám ich doma spievať a tak si sestra jednu z nich vybrala do súťaže „Melódie priateľstva“. Bola to menej známa pieseň (Славное море, священный Байкал) a keď ju zaspievala v krajskom kole, jeden pán sa jej spýtal, odkiaľ tú pieseň pozná. Povedala mu, že od otca. Netušila, že dotýčaný pán bol funkcionár z krajského výboru KSČ. Po vyhlásení výsledkov súťaže mal záverečný prejav. V ňom sa rozplýval, aké je to krásne, keď otcovia učia svoje deti spievať ruské piesne...

Neboli to však len veselé príhody, ktoré sme zažili. Už od malička sme my, deti, pociťovali pohrdanie niektorých ľudí, aj od učiteľky v škôlke. Správali sa k nám, ako k „nábožensky zaostalým“

občanom nižšej kategórie. Keď sme po absolvovaní prvého svätého prijímania prišli do škôlky po sestru, učiteľka pred všetkými deťmi posmešne vtipkovala, či nám na tú oblátku v kostole aspoň natreli lekvar... Našťastie v Kremnici bolo dosť rozumných ľudí, ktorí vedeli

Štefan Pokorný

ako funguje komunistická mašinéria, boli tu aj veriaci, ktorí sa nebáli a ako deti sme mali dosť kamarátov.

V roku 1969 až 1974 sa otcovi podarilo získať lepšie zamestnanie, ktoré bolo zaujímavé a dávalo mu zmysel. Zamestnal sa v múzeu v Kremnici (dnešné Múzeum mincí a medailí), kde sa uplatnil, keďže ovládal latinčinu, maďarčinu a trochu aj nemčinu (pred druhou svetovou vojnou sa v Kremnici hovorilo v bežnom styku slovensky, nemecky a maďarsky). V práci sa venoval hlavne numizmatike.

To už ale nastúpila v štáte normalizácia a riaditeľkou múzea v Kremnici sa stala manželka komunistického funkcionára, ktorá tam predtým pracovala ako upratovačka. Mala základné vzdelanie a vôbec nerozumela histórii. Mala riadiť ľudí, ktorí ju všetci prevyšovali kvalifikáciou. Otec dostal výpoveď a ostatní odborní zamestnanci odišli sami. Keďže veciam nerozumela, nariadila urobiť v múzeu, zameranom na históriu mesta a mincovne, trvalú výstavu o SNP.

Čo sa týka nás, detí, dvaja sme na základe prospechu začali študovať na gymnáziu v Kremnici. Dozvedeli sme sa (od otcovej kolegyne v robote, ktorá bola členkou KSČ), že na mestskom zastupiteľstve sa zaoberali našou rodinou a riaditeľ gymnázia dostal pokyn, že ďalšie decko z našej rodiny už nesmie byť prijaté na miestne gymnázium. Môžete si urobiť obraz o inteligencii vedenia mestskej organizácie KSČ, ľudí, ktorí mali riešiť problémy spoločnosti a ekonomiky.

Staršia sestra chcela ísť na medicínu, ale riaditeľ gymnázia si ju niekoľkokrát predvolal, aby pochopila, že na medicínu ju komunistická strana neodporučí a teda nech má rozum a ide na techniku, že dostane dobrý posudok. Sestra podľahla tlaku a prihlásila sa na SVŠT, ale aj tak jej do posudku napísali, že nie je vysporiadaná s náboženskou otázkou. Na školu sa dostala napriek tomu. Moja triedna učiteľka sa zachovala fér a neurobila mi zle, mladšia sestra sa tiež dostala na strednú zlatnícku umeleckú školu a tiež jej riaditeľka školy, komunista, dala normálny posudok na VŠVU, kde vyštudovala reštaurátorstvo. Dve ďalšie sestry už také šťastie nemali. Aj v totalitnom štáte veľa záležalo na tom, ako sa ktorí ľudia zachovali. Boli takí, ktorí síce boli v strane, ale neškodili, boli takí, ktorí sa báli, boli aj hlupáci a boli medzi nimi veľmi špatní ľudia. Nie je potom nič horšie, keď sa skombinuje zloba a hlúposť v jednom.

Na dôchodku otec študoval Bibliu a históriu, učil sa hebrejčinu a biskupom Balážom bol menovaný za člena Katolíckeho biblického diela na Slovensku. Napriek mnohým negatívnym udalostiam v jeho živote, bol otec optimista, prirovnával svoj osud k osudu biblického Jóba, nestrácal dôveru v Boha, a veril, že neskôr sa veci zmenia, a bude lepšie. To sa aj stalo.

Darina Jurášová

Viola Fronková

Vo vážnych situáciách života, v skúškach viery, keď trpí manžel – evanjelický farár, i jeho manželka potrebuje mať zmužilé srdce! Keď bol manžel v roku 1953 vo vyšetrovacej väzbe, potom po druhý raz v roku 1962, aj odsúdený na 13 rokov väzenia – kde vziať odvahu viery pre taký „dobrodružný“ život? Ako Pán Boh chránil a požehnával rodinu Jozefa Juráša a jeho manželky, s tromi deťmi? Keďže 10. mája uplynulo presne sto rokov od narodenia Dariny Jurášovej, pripomeňme si jej pohnutý život po manželovom boku.

Darina Ľudmila Jurášová sa narodila 10. mája 1921 v Liptovskej Porúbke, rodičom Ľudovítovi Šenšelovi a Darine rod. Trnovej. Otec bol široko-dáľeko známy senior Liptovského seniorátu, Darinka

i jej brat Ivan vyrastali v rodine so zdravou a prísnou kresťanskou evanjelickou tradíciou. V roku 1940 zmaturovala na Gymnáziu Michala M. Hodžu v Liptovskom Mikuláši. Študovala ešte dva semestre na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Štúdium nedokončila, lebo už v roku 1941 sa vydala za otcovho kaplána Jozefa Juráša. V manželstve Darinka celkom samozrejme pokračovala s radostnou vierou, na duchovnom pokrmе Božieho Slova, s piesňami z Tranoscia, mnohé z nich vedela naspamäť. Bola to veľmi dobrá duchovná príprava na dramatické, ťažké roky života vedľa svojho manžela.

Svadba Dariny Šenšelovej a Jozefa Juráša.

Hneď po zaistení Jozefa Juráša, 4. februára 1953, mu KNV CO (Krajský národný výbor, cirkevný odbor) v Žiline odňal štátny súhlas a zastavil plat, takže rodina ostala bez finančných prostriedkov. Po návrate, počas nasledujúcej 9-mesačnej práceneschopnosti bez nemocenských príspevkov, aj bez úhrady liečby v nemocnici. Mal zápal pľúc, ekzém a hnislali mu končatiny, čo bolo následkom hrubého vyšetřovania s použitím fyzického násillia. Odvážny pracovník v Štátnych lesoch vzal mamu Darinu do práce – sadiť a obžínať stromčeky v Tatrách. Deti takého prenasledovaného, komunistckej totalite nepoddajného farára nesmeli chodiť do školy v Liptovskom Hrádku, len do Liptovského Mikuláša.

Od 1. júla 1954 dostal Jozef Juráš štátny súhlas do Čiernej Lehoty v Gemerskom senioráte. Nastúpil tam, ale neprestáhoval sa s celou

rodinou, začal sám. Aj tu mu pre cirkevno-zborovú prácu štátny súhlas k 31. decembru 1958 zase odňali. Od nového roku ho preložili do evanjelického cirkevného zboru v Bátovciach, kde ho 1. februára 1962 zaistili do vyšetrovacej väzby v Košiciach a Prahe. Z farárov Jozefa Juráša, Jána Agneta, Dr. Ladislava Jurkoviča a Júliusa

Darina a Jozefa Jurášovci.

Madarása vyšetrovacie orgány umelo vytvorili jednu skupinu, ktorú potom Krajský súd v Košiciach aj spoločne súdil. Za vedúceho skupiny označili práve Jozefa Juráša.

Darinka Jurášová šla v júli 1962 na súdne pojednávanie do Košíc. Aj na ten veľký deň zostali deťom dramatické spomienky: „Vopred sme sa dohodli, ako nám mama oznámi výšku trestu. O oslobodení nemohla byť reč. A nám deťom to nemohla povedať priamo, telefón nám odpočúvali. Dohodli sme sa, že nám to oznámi písmenom z abecedy. Aké bude poradie písmena v abecede, na toľko rokov je otecko odsúdený na výkon trestu odňatia slobody... S napätím sme čakali na telefonát. Keď prišiel, mama sa pýtala, ako sa máme, a potom nasledovali vety ako: Máme mačky? Minule mňaučali, atď. Jasné, bolo to písmeno M – štrnásť v abecednom poradí! Teda 14 rokov basy. Ale keď mama prišla domov, hlásila nám 13 rokov! Jednoducho v abecede vynechala písmeno CH, zatiaľ čo my sme s ním ráтали! Tak sme nášmu otcovi ušetrili jeden rok basy...“

S napätím chodievali deti s mamou aj na návštevy za otcom do väzenia. Rozprávať sa mohli len v prítomnosti dozorca. Dcéрка Danica si spomína, ako ich mama naučila, ako sa majú pri návšteve „rušivo“ správať – a tak sa kopali nohami pod stolom, šťuchali – Ivica, Janko, Danica – aby si mama s otcom mohli povedať aj vážne veci. Všetko ani dozorca ani odpočúvacie zariadenie nemali zachytiť...

Po manželovom odsúdení v roku 1962 nastali pre Darinu Jurášovú nové problémy. Z fary v Bátovciach musela s deťmi

odísť. Prestažovali sa do Bratislavy, kde si hľadala zamestnanie – skončila ako upratovačka vagónov. Večer zabávala deti „zoznamom“ predmetov, ktoré našla v odpadových košoch. Syn Ján ukončil v Bátovciach základnú školu, prijímačky na strednú školu podľa politických predpisov pre neho neprichádzali do úvahy. Hneď po predložení životopisu prijatie všade vylúčili! Ale predsa je napísané: „Hľadajte a nájdete“ – povedal Pán Ježiš! Ako hľadala mama Darina? Syn Ján si na to živo spomína: „Zobrala si dovolenku a prechádzala so mnou šestnásť stredných škôl v Bratislave, aj v okolí. Boli to väč-

šinou stredné všeobecnovzdelávacie, ale aj odborné školy. Po úvodnom uvítaní v riaditeľniach nastalo vyplňanie dotazníka a potom: Prepáčte,... A tak sa mama naštvávala a napísala list vysoko postavenému politikovi, rodákovi z Liptovskej Porúbky, dokonca konfirmandovi jej otca.“ List sa napodiv dostal na stôl adresátovi a na druhý deň už Ján sedel v lavici SVŠ na Vazovovej 38. Prečo tam? Lebo riaditeľ bol rodák z Liptovského Mikuláša a mal sa starať o chlapcove politicky bezproblémové štúdium. Triednou mu bola dcéra generálneho dozorca ECAV Andreja Žiaka, biológia ho učila mamina spolužiačka z Východnej. Po úspešnej maturite nastali problémy, podobné tým spred troch rokov. Prijímacie pohovory absolvoval úspešne, ale pre nedostatok miesta ho nepri-

Duo v krojoch.

jali. To už mama neváhala a opäť napísala list rodákovi. Ten sa už nedostal na jeho stôl, odpoveď prišla hneď z prvej „zastávky“ listu – Ján môže ísť študovať, ale len na poľnohospodársku do Nitry. (Pozn.: Bola to vlastne vzácnosť, na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre študovalo viac takýchto „odstrčených“ študentov – aj Šteško Dlháň, syn prenasledovaného farára Štefana Dlháňa.)

Keď 3. mája 1968 prezident republiky vyhlásil amnestiu, Jozefa Juráša na jej základe hneď na druhý deň prepustili z väzenia. Po návrate z väzby sa od začiatku mája do polovice septembra liečil v bratislavskej nemocnici. Od 15. septembra 1968 do 30. júna 1972 organizoval cirkevný zbor v Bratislave-Petržalke. Zvolenská konferencia postihnutých farárov v roku 1969 Jozefa Juráša spolu s Dr. J. Cibulkom, O. Víznerom a P. Uhorskaiom delegovala do Generálnej rady cirkvi. Práve preto mu v deň, kedy dovŕšil vek 60 rokov, štátne úrady odňali štátny súhlas a bol donútený odísť do dôchodku, 1. mája 1972. Potom si štyri mesiace neúspešne hľadal zamestnanie, až sa mu konečne od 1. novembra 1972 podarilo nájsť miesto korektora v Polygrafických závodoch v Bratislave, kde pracoval až do svojho posledného ochorenia a smrti. Medzi jeho posledné práce patrila spolupráca na korektúre prekladu Biblie do slovenčiny.

Ťažké utrpenie posledných desiatich rokov prinieslo svoje dôsledky a choroby sa však naliehavo hlásili. Posledný rok života už strávil v nemocničnom ošetrovaní, kde sa liečil na rakovinu kostnej drene – mnohopočetný myelóm. Po veľkých bolestiach dokonal 17. augusta 1975. Rozlúčka s bratom farárom Jozefom Jurášom sa konala v Bratislave – v kaplnke cintorína pri Kozej bráne 20. augusta 1975. Kázal konsenior Ondrej Bartko na text z Jánovho evanjelia 12,26: „Ak mne niekto slúži, nech mňa nasleduje, a kde som ja, tam bude aj môj služobník. A jestli mne niekto slúži, toho bude ctieť Otec.“

Vdova Darinka Jurášová žila po manželovej smrti v Bratislave so svojimi deťmi, tešila sa s ich rodinami, vnukom a vnučkám. Ako dôchodkyňa ešte istý čas pracovala, starala sa o čistotu tanierov a príborov v reštauračných zariadeniach. Slová 9. verša 27. žalmu vyjadrovali jej životné krédo: „Ty si mi býval pomocou, nezavrhní a neopustí ma, ó Bože mojej spásy.“ Dožila sa 88 rokov; zomrela 3. júna 2009 v nemocnici v Bratislave. Deti si spomínajú, ako si ešte 24 hodín pred svojím odchodom do večnosti spievala pieseň Martina Rázusa: „Tmy šumia, šumia krídlami.“

(Podľa knihy Pavel Uhorskai: Cirkev v útlaku, doplnené svedectvami z rodiny)

Rozhovor s vdovou Darinou Jurášovou

Čo to znamenalo pre manželku, keď zostala sama s tromi malými deťmi, keď brata farára Jozefa Juráša v roku 1953 uväznili?

V šoku som na to nemyslela, vedela som len, že manžel odchádza do neurčita, do nebezpečenstva, navyše chorý so zápalom pľúc. Nastala krutá realita, starosť o malé deti, o živobytie. Nebola som zamestnaná, zostali sme bez finančných prostriedkov. Nastúpila som do Likérky v Liptovskom Mikuláši ako robotníčka, odpracovala som dva či tri dni a prepustili ma ako nežiaducu. Kde inde sa bolo treba utíkať, ako

k Pánu Bohu. Slová nášho rodinného 27. žalmu, nábožné piesne: Jestliže samé dobré věci; Pán Bůh jest má síla i doufání, mi dodávali silu. Veľkou pomocou mi boli moji rodičia, príbuzní, cirkevníci, ktorí povzbudení sestrou kapláňkou Bancikovou sa o nás s láskou starali. Dobré mi padli slová mojej svokry, ktorá mi povedala: „Neboj sa, aj mne Pán Boh pomohol, keď som zostala vdova s tromi malými deťmi cez vojnu.“ A tak to bolo nielen pri prvom zaistení v roku 1953, keď manžela po deviatich mesiacoch vyšetrovacej väzby bez súdu prepustili, ale opakovali sa tie isté starosti po uväznení v roku 1962, keď ho odsúdili na trinásť rokov. Starosť o byt, zamestnanie, zaškolenie detí, synova vážna choroba – teraz to bolo ešte zložitejšie. Ale žalmista hovorí: „Uvaž na Hospodina svoju cestu, dúfaj v Neho, a On vykoná.“ A pomohol aj mne.

Ako ste si v takých ťažkých časoch uchránili vieru, že Kristus žije?

Vieru v Krista mi vštepovali moji drahí rodičia už od malička. Aj ovzdušie preplnené nábožnosťou mojej starej mamy-vdovy, aj u starých rodičov, s ktorými sme sa často navštevovali, malo na

mňa výrazný vplyv. Neboli to len domáce pobožnosti, s Božím Slovom a nábožným spevom, či nedeľné poobedňajšie nábožné piesne v kruhu viacerých členov rodiny, ale nábožnosťou sa prejavoval ich každodenný všedný život. Potom som sa vydala za farára, ktorého vychovala veľmi nábožná matka-vdova. Takže som si myslela, že nikde to inakšie ani nemôže byť. S týmto životným poznaním sa ani nedalo pochybovať o tom, že Ten, ktorý za nás umrel a o tri dni slávne vstal z mŕtvych, je pri nás. Pomáha nám v ťažkostiach, do ktorých sme sa dostali pre ľudskú zlobu. Tak isto to zvučalo aj v duši môjho uväzneného manžela, ale aj našich detí, lebo listy, ktoré sme si vtedy vymieňali, dá sa povedať, boli plné optimizmu, vyplývajúceho z viery v Toho, ktorý žije v nás.

(Prepis svedectva D. Jurášovej je z audionahrávky Pokoj Vám č. 51, autorsky spracovala V. Fronková, režia F. Bartko, © Slovenské evanjelizačné stredisko pre masmédiá, Bratislava 1998)

Prevzaté z časopisu Evanjelický východ

Ferdinand Zahoránsky

Peter Zahoránsky

Narodil sa v Hronci v rodine robotníka r. 1922. Počas vojny po potlačení Povstania nosil s nasadením života do hôr zásoby pre partizánov, ktorí sa skrývali na Hrbe. Tiež zachránili 2 partizánov, ktorých Nemci chytili a väznili vo fabrike... Hrončanky ich dostali z fabriky preoblečených za ženy, a potom ich ukryli moji starí rodičia v pivnici na zemiaky. Našťastie ich Nemci nenašli, lebo hneď, ešte večer, začali prehľadávať domy, keď zistili, že im väzni ušli. Ešte v noci ich otec zaviedol hore k skrývajúcim sa partizánom. Ráno už bola prehliadka domov dôkladná, aj so psami... Nikdy za to nežiadali výhody, lebo to považovali za svoju ľudskú povinnosť, pomáhať ľuďom v núdzi. Aj to som sa nedozvedel od nich, iba od druhých ľudí. Práve na spomínanom úkryte na Hrbe sa skrýval spolu s ďalšími aj prof. Kolakovič.

Otcov otec, môj starký, bol dokonca v Komunistickej strane, lebo sa mu páčili ich pekné ideály a propagátori im vyhlasovali: „Každý kto verí v Krista, je komunista!“ Keď tatka zavreli, išiel na výbor strany a hodil stranícku legitimáciu na stôl so slovami: „za toto som ja nebojoval!“

Starký bol pritom praktizujúci katolík, pamätám si, že hoci bol tuhý fajčiari (stiahol 60 ručne šúľaných cigariet denne), celý pôst nevzal cigaretu do úst, až po Veľkonočnej vigílii si s pôžitkom znovu zapálil.

Tatko počas vysokoškolských štúdií v Bratislave býval na internáte Svoradov, kde sa zoznámil jednak s mojou mamou a obaja sa zblížili s profesorom Kolakovičom a s jeho myšlienkami o úlohe laikov v Cirkvi, o laickom apoštoláte, aj o zásadách činnosti v tajnej Cirkvi, ktorá bude zakrátko potrebná, ako to Kolakovič predvídal (Hovoril: „Čachte, čachte, tu bude komunizmus.“). Obaja boli členmi Kolakovičovskej „Rodiny“, spoločenstva už podľa jeho zásad. (Kolakovič bol chorvátsky jezuita, pôvodným menom Poglajen, ktorý ostro vystupoval proti národnému socializmu a tak, aby neohrozil ostatných spolubratov, oficiálne vystúpil z rehole a nakoniec musel utiecť a skrývať sa pod priezviskom matky – Kolakovič a tak sa dostal na Slovensko. Mal veľmi moderné vízie a tvrdil už v tých časoch, že Cirkev bude cirkvou laikov a zakladal malé spoločenstvá, hovoril o úlohe laikov v Cirkvi, o tom, že práve oni sú povolani posväcovať svet, ktorý nepríde do kostola – či svet práce, či kultúry, či vzťahov medzi ľuďmi....)

Keď sa tatko s mamkou vzali (1949), po roku som sa narodil ja a po mne o rok a pol aj môj brat. Otec v zásadách laického apoštolátu sa venoval robotníkom, čo bolo pre nový politický systém neprijateľné a tak som ako maličké dieťa zažil odvrhnutie ocka aj bytovú prehliadku, kde našli a odviekli množstvo samizdatovej literatúry. Samozrejme mu priťažilo aj to, že eštebáci vedeli aj o kolakovičovskej „Rodine“ čo bola „protištátna organizácia nepriateľská nášmu zriadeniu“. Bol odsúdený na päť rokov väzenia. Keď sa mamka vďaka svojej energickosti dopracovala až k stretnutiu s tatkom, ktorý bol vo vyšetrovačke v Justičáku, vrchnosť to tak podráždilo, že ho tajne deportovali preč (do väzenia v Košiciach) a mamka celé 3 roky, čo bol tatko zavretý, nevedela, kde je ani čo s nim je.

Krásne svedectvo o ňom píše kňaz Štefan Hlaváč vo svojej knižke z väzenia. Spomína, že nejaký čas boli spolu v cele, a keďže bolo pred Vianocami, rozprávali sa o svojich túžbach na Vianoce. Štefan sa priznal k túžbe sláviť Vianoce v kostole so svojimi farníkmi. Otec povedal: „ja ani tak veľmi netúžim byť doma pri rodine, lebo mám dobrú manželku, ktorá sa o naše deti postará, ale veľmi mi chýba sväté prijímanie. Aspoň na Vianoce by som chcel prijať Eucharistiu... Aj doma po návrate veľmi sústredene prijímal a chodil denne (aj s manželkou) na prvú omšu v Bratislave o 5:15.

Keď sa vrátil z väzenia, mal problém sa zamestnať. Vždy, keď niekam nastúpil, po časte prišli tajní za riaditeľom s návrhom: buď pôjdete vy alebo Zahoránsky. Aj mamka mala neustále problémy. Ako detská lekárka nastúpila u prof. Churu na detskú kliniku a začala sľubnú kariéru. Po otcovom zatknutí ju preraďovali na najhoršie obvody, zväčša s marginalizovanými deťmi. Potom paradoxne chodila na obvod do Devína, ktorý bol stráženou obcou a musela mať zvláštny preukaz. Aj to bola šikana, lebo cestovanie tam a späť bolo v tých časoch veľmi náročné.

Tatko sa nakoniec zamestnal v Slovnafte, ktorý zháňal každú schopnú ruku aj hlavu. Aj tam vykonával síce nesmierne náročnú a zodpovednú úlohu, ale jeho plat aj „funkciu“ mal jeho šéf so správnou politickou orientáciou a červenou knižkou. V Slovnafte skoro prišiel o život. Išlo o čistenie krakovacej veže, ktorá sa predtým vyplachovala sírouhlíkom, čo je silno toxická látka. Až potom sa vyplachovala dusíkom a nakoniec vzduchom. Ktosi to odvetrávanie urobil nedbanlivo, takže pary tej látky tam zostali. Keď dnu vošli čistiť vežu jeho dvaja zamestnanci, ostali tam odpadnutí. Otec bez váhania vošiel za nimi, oboch dostal ešte von, ale sám už nevládal. Potom sa dlho čakalo na hasičov s dýchacími prístrojmi. Keď otca vytiahli, bol v hlbokom bezvedomí a lekári mame radili, aby ho nechala umrieť, lebo sa mu rozpadala pečeň a mnoho dní bol v kóme. Lekári hovorili mame, že aj keby nadobudol vedomie, ostane z neho nepohyblivý a psychicky vygumovaný človek. Ale mama to nevzdala, starala sa denne o neho v nemocnici a nakoniec sa temer úplne zotavil, ibaže sme celá rodina s ním držali roky pečeňovú diétu.

Tatko nikdy nerozprával ani o väzení, ani o perzekúciách, podobne ani mama. A nepamätám sa, že by dávali najavo

pocit krivdy alebo hnevu a už vôbec nie nenávisti. Pamätám si rodinné výlety či v lete, či v zime, najčastejšie sme chodievali z Peknej cesty v Krasňanoch do Marianky. Tiež si pamätám, ako bol s nami otec púšťať šarkanov, chodili sme plávať na bagroviská a neskôr aj

P. Peter Záhoranský, SJ (v strede)

rôzne dovolenky, kde sa dalo. Vždy sa nám venovali a mali nás radi. Mali sa čo obracať, lebo nás bolo 5 detí. Vždy sa starali o to, aby sme mali kamarátov z podobných rodín ako bola naša a chodievali sme aj na spoločné výlety či dovolenky.

Neskôr, keď sme dostali podnikový byt a už to nebolo také prísne, otec organizoval u nás stretnutia členov Kolakovičovskej rodiny a keďže bol dobrý kuchár a bol vždy aj srdečný hosťiteľ, radi k nám chodievali. Ale aj inokedy často u nás prespávali ľudia, ktorí pricestovali do Bratislavy, že to niekedy vyzeralo ako Hotel u Zahoránskych. A vždy sa dobre cítili, dodnes majú na to milé spomienky.

Ešte aj keď už bol s rakovinou a v bolestiach hospitalizovaný na Heydučke, keď som ho bol navštíviť, s rozžiarenými očami hovoril: „to je úžasné, vždy keď poprosím, sestrička ma na vozíku zavezie do kaplnky a tam môžem zostať, koľko chcem. Mám z toho veľkú radosť, Boh je taký dobrý...“

Ani na chorobu a bolesti sa nestážoval. Keď ležal doma, doniesli sme mu zarámovanú fotku kríža z kalvárie v Marianke, kam sme roky spolu chodievali. Urobilo mu to veľkú radosť. Keď si ho Pán Boh zavola domov, tesne po smrti mu nápadne opeknela tvár, vyjadrovala hlboký pokoj a radosť, ktorá sa preniesla aj na nás deti, ktoré sme sa pri ňom zišli. A tak som hlboko presvedčený, že mám mocného ochrancu v nebi a krásny životný príklad na zemi.

Cyril Nádaždy

Ľudmila Kolláriková

Môj tatko bol vzdelaný, múdry a dobrý človek. Človek, akého by ste dnes len veľmi ťažko hľadali na tomto svete. Takto sme ho vnímali my, jeho dve deti, naša drahá mamička, moje deti a verte, že aj celý ostatný zvyšok sveta. Tatko bol mimoriadne skromný človek. O sebe rozprával nerád, o rokoch strávených vo väzení a o dôsledkoch, ktoré toto ťažké obdobie života zanechalo na jeho živote a životoch jemu najbližších nerozprával takmer vôbec. Nikdy nerozprával o tom čo zažil vo väzení, čomu musel čeliť, čo musel zniesť ... S odstupom rokov si plne uvedomujem, že tomu tak bolo preto, aby nás - najbližších chránil, nevnášal bolesť, strach, beznádej a neistotu. Neurobil to ani neskôr, keď sme vyrástli a boli dospelí. Hoci by sme radi vedeli o tejto etape jeho života viac, rešpektovali sme jeho názor. Opätovne – nechceli sme jatriť jeho rany, ktoré sa rokmi zaceľovali.

Náš tatko – JUDr. Cyril Nádaždy sa narodil 4. júla 1921 vo Vajnorochoch do skromnej roľníckej rodiny. V rodine už boli dve dievčatá z prvého manželstva, ktorých matka ako mladá zomrela na chorobu, ktorej v ťažkej dobe 1. svetovej vojny nedokázala čeliť. Po našom tatkovi prišli do rodiny ďalšie dve dievčatá. Môj tatko ako jediný chlapec v rodine pomáhal svojim rodičom pri ťažkej práci na roli, vo vinohrade, či pri dome. Už od malička cítil obrovskú zodpovednosť za svojich najbližších. Vždy im bol nápomocný, vždy im bol nablízku, vždy ochotný a vždy bezostyšne. Zodpovedný bol aj pri plnení si školských povinností. V škole bol vždy premiantom. Vynikal nielen v počtoch, ale i v spoločenských či prírodovedných náukach. Jeho nadanie si všimol jeho pán učiteľ a práve vďaka nemu sa náš tatko rozhodol pokračovať a zvyšovať svoje vzdelanie. Na tú dobu to bolo skôr výnimočné.

Náš tatko študoval na gymnáziu v Bratislave. Popri štúdiách pracoval, aby do rodiny priniesol nejaké korunky. Nikdy nezabudol na svoje sestry. Jeho túžbu vzdelávať sa a pomáhať ľuďom ho priviedli na Slovenskú univerzitu v Bratislave, kde študoval na Právnickej fakulte. Počas štúdia, ako aj bezprostredne po skončení štúdia sa aktívne venoval právu sociálneho zabezpečenia, ktoré mu

*JUDr. Cyril Nádaždy
s manželkou*

bolo prirodzene blízke. Mal dostatočne veľký rozhľad, aby pochopil, že právo sociálneho zabezpečenia nebolo dostatočne upravené, aby akceptovalo požiadavku doby, resp. ľudí pomerne v krátkom období po 2. svetovej vojne.

Preto sa stal členom pracovnej skupiny nadšencov rovnakého zmýšľania a v úprimne dobrej a čestnej snahe sa snažil navrhnúť prospešné zmeny vtedy platného sociálneho zabezpečenia. Ak by bol tento úmysel podporený snahou spoločnosti, resp. štátu, bol by náš tatko iste vysoký štátny úradník. Žiaľ, štát v tej dobe jeho názory nezdiedal a hoci sa táto pracovná skupina nedopracovala k žiadnym relevantným záverom alebo návrhom, niekomu toto stretávanie sa niekoľkých ľudsky rozmýšľajúcich mladých

ľudí prekážalo natoľko, že ich ohlásil orgánom činným v trestnom konaní. Výsledok bol zdrvujúci. Veľmi živo si pamätám ako nášho tatka 28. októbra 1958 zadržali a následne obvinili z protizákonnej činnosti. Do vynesenia rozsudku bol väznený v Justičnom paláci v Bratislave. Neskôr bol prevezený do väznice na Pankráci v Prahe, potom v Příbrami a nakoniec do Plzni. Čím ďalej od rodiny, tým to bolestnejšie. Hoci som bola ešte veľmi maličká, navštevovali sme ho spolu s mojou mamičkou a tatkovou sestrou - tetou Marienkou. Tatko nám nikdy nedal pocítiť, čím všetkým prechádzal. Pri stretnutiach bol taký, ako sme ho vnímali doma. Milý a láskavý. No aj ja, malé dieťa, som videla a cítila, hoci cez tatkov úsmev na tvári, že je utrápený, že je zrobený a pochudnutý.

Pre nášho tatka bol najhorší trest odlúčenie od rodiny. Odlúčenie znášal naozaj ťažko. Aj preto sa snažil, aby mu slušným správaním a tvrdou prácou odpustili časť trestu. Čo sa nakoniec aj podarilo. Rehabilitácia po uvoľnení pomerov a zmene režimu bola určitou satisfakciou, ale dva roky a niekoľko mesiacov života

mu nikto nikdy nevráti. Musel sa s tým naučiť žiť. A my tak isto. Tatko napriek svojmu vysokoškolskému vzdelaniu a pracovnému nasadeniu si dlhé roky nedokázal nájsť adekvátne zamestnanie. Brigádnicky pracoval v mlynoch a pekárňach, kde nosil ťažké vrecia, vykladal tovar v prístave alebo robil skladníka v Agrotechnike v Rači. Ako podnikový právnik sa zamestnal až po rehabilitácii.

Svoje ťažké obdobie prežívala aj naša mamička. Na nej ostala ťarcha starostlivosti o dve malé deti. S ohľadom na deti sa musela zamestnať najbližšie k domu. Pracovala ako predavačka v obchode. Musela vstávať veľmi skoro ráno, aby pripravila tovar pre zákazníkov, pričom často v zime, či v horúčavách musela vykladať tovar, na obed utekala domov a po obede sa opäť vracala do obchodu. Takto dostala závažné ochorenie – astmu, ktorá ju trápila a uberala o sily celý život.

Toto sú v skratke moje spomienky na tatka. Svoje spomienky si odniesol so sebou... Vďaka tomu, že ich dokázal vytesniť, dokázal plnohodnotne žiť. Bol pre nás všetkým. Celým vesmírom. Vždy to tak ostane. Je tomu už 21 rokov, čo nás navždy opustil. No my, cítime jeho prítomnosť každodenne. Neustále. Bol a je to veľký človek s veľkým srdcom.

Ľudinka, tak ma tatko oslovoval....

Juraj Gergel'

Ol'ga Horváthová

Som Ol'ga Horváthová, rod. Gergel'ová, mám 88 rokov a som dcéra politických väzňov. Otec Juraj Gergel' a mama Otília pochádzali obaja z 5 detí. Otec z učiteľskej rodiny a mama z robotníckej. Mamin otec padol za I. svetovej vojny a tak ako mladá nastúpila ako robotníčka do firmy Baťa. Keď sa vzali, niekoľko rokov obaja pracovali v predajniach u Baťu v rôznych mestách. Po vojne v roku 1945 sme sa z Banskej Bystrice presťahovali do Košíc, kde si otvorili vlastný obchod. Spolu s maminou sestrou a jej mužom si kúpili dom, do ktorého sme sa všetci nasťahovali. V roku 1948 bol do obchodu prideľený národný správca. Ja som navštevovala dievčenské gymnázium.

Otília a Juraj Gergelovci

Po opakovanom zápale pľúc som mala nález na pľúcach a tak od septembra 1947 do apríla 1948 som bola v sanatóriu v Tatrách. Po návrate domov som učivo zvládla a nemusela som sa triedu opakovať.

V roku 1949, keď som mala

16 rokov, sa osud našej rodiny zmenil. Neskôr mi otec rozprával, že vtedy sa mu na ulici prihovoral Palkovič, ktorého si pamätal z Banskej Bystrice, kde bol kominár a neskôr policajný strážnik. Vraj je chorý a hľadá si prácu. Otec mu prisľúbil, že mu pomôže. Keď ho stretol druhýkrát, Palkovič sa mu priznal, že prišiel ilegálne z Nemecka a zbiera nejaké údaje. Keď mu Palkovič sľúbil, že s touto činnosťou prestane, otec ho poslal k známemu do záhrady, kde sa ubytoval. Nevedel, že Palkovič už kontaktoval viacerých ľudí a ani to, že jeho pohyby už sledovala ŠtB. Otec Palkoviča neudal a tak ho na služobnej ceste zaistili a dali do vyšetrovacej väzby v Prešove. O otcovej väzbe sme sa s mamou dozvedeli až neskôr. Po niekoľkých dňoch po otcovom zaistení prišli do nášho bytu viacerí príslušníci ŠtB urobiť prehliadku bytu a mamu odvieďli tiež do vyšetrovacej väzby v Prešove. Ja som zostala sama. Viem, že vtedy som si povedala, že musím chodiť do školy, učiť sa, aby som mohla zmaturovať. Musela som tiež zistiť, čo je s rodičmi a tak som odcestovala do Prešova a podarilo sa mi dostať povolenie uvidieť sa s mamou. Skoro som ju nespoznala. Bola schudnutá, bledá a celá ustráchaná. Vtedy som žila zo dňa na deň a čakala, kedy to všetko skončí. Neskôr mi otec povedal, že mu prisľúbili mamu pustiť, ak podpíše predbežný protokol, ak nie, zavrú aj mňa. Samozrejme, podpísal. Mama prišla domov a tak sme čakali na otcov súd. Otec bol zatknutý 7. 12. 1950 a vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody bol do 11. 5. 1960. Súdený bol na súde v Prešove ako

7. člen skupiny a odsúdený na 22 rokov, peňažný trest 100 000 Kčs, prepadnutie celého majetku a stratu čestných občianskych práv na dobu 10 rokov. Palkovič dostal trest smrti a ostatní samé vysoké tresty.

Otec mi povedal, že vôbec nebol vypočutý prokurátorom a žaloba mu nebola doručená. S prideleným právnikom Dr. Germuškom strávili asi 5 minút. Výpoveď dostal napísanú a musel sa ju naučiť. Trest nastúpil v Leopoldove, kde bol po celý čas.

Po otcovom odsúdení sme s mamou čakali na jej súd. Ten sa konal v bývalom Štátnom súde v Bratislave v septembri 1951. Cestovala som tam s mamou. Bola súdená s dvomi ďalšími ženami. Jedna, pani Dudinská, bola po pôrode. Chlapček sa narodil vo väzení a pri čítaní bol počuť jeho plač. Mama bola odsúdená za neoznámenie trestného činu na 18 mesiacov, peňažitý trest 10 000 Kčs a stratu čestných občianskych práv na dobu 3 roky. Spolu vo väzbe a výkone trestu odňatia slobody bola od 30. 12. 1950 do 30. 7. 1952, spolu 19 mesiacov. Hneď po vynesení rozsudku bola vzatá do väzby a tak som sa vracala domov sama. Obaja rodičia vo väzení a ja v byte sama. No netrvalo dlho a musela som sa z bytu vysťahovať, lebo sa doň nasťahoval príslušník ŠtB s rodinou. Zariadenie už bolo dané do dražby, lebo otcov majetok prepadol štátu. Čo sa dalo, som predala, aby som mala na živobytie a cesty na návštevy mamy a otca, pokiaľ som dostala povolenie. Bývala som v jednej izbe u maminej sestry, lebo jej synovia študovali mimo Košíc. Do školy som chodila a učila sa, aby som ju dokončila. Mamu po odpykaní trestu vo väznici v Rimavskej Sobote určili na práce do Želiezoviec. Zistila som, že veliteľ ženských väznic je v Banskej Bystrici, tak som sa vybrala za ním. Podarilo sa mi dostať sa až k nemu a prosila som ho, aby mamu preložili do Košíc, lebo som v oktáve a čaká ma maturita, ktorú chcem dosiahnuť. Dal sa obmäkčiť a tak bola mama preložená na prácu do Košíc do liehovaru na štátnom majetku. Pracovala ako robotníčka od piatej ráno. Jej zdravie bolo podlomené. Mávala časté astmatické záchvaty. S pomocou bratranca sa nám podarilo, aby sa zamestnala v pekárenskej predajni Zdroja.

Ja som zmaturovala s dobrými známami, ale s vysokou školou som sa musela rozlúčiť. Bolo mi povedané, že mi dovolili zmaturovať, ale dcéra politických väzňov na vysokú školu nepatrí. Tak začalo hľadanie zamestnania. Kádrovčíčka KNV ma chcela dať

ako robotníčku k murárom. Vtedy som mala 47 kg a bála som sa, že nález na pľúcach sa mi obnoví. Skúšala som sa zamestnať v rôznych podnikoch, ale po zistení, kto som, každý sa bál podať mi pomocnú ruku. Do dnešného dňa s vďakou spomínam na úplne neznámeho človeka, MUDr. Kratochvíla, riaditeľa Krajskej hygienickej stanice, ktorý ma prijal do zamestnania aj proti protestom kádrovčíčky. Tak som nastúpila najprv ako administratívna sila a neskôr som absolvovala závodnú školu práce a prešla medzi zdravotníkov. Po rôznych školeniach, I. a II. atestácii, ktoré som absolvovala, som zakotvila na oddelení hygieny žiarenia a vykonávala som kontroly a merania na zdravotníckych a technických rtg pracoviskách Východoslovenského kraja. Pracovala som na tomto oddelení až do odchodu na dôchodok.

S mamou sme stále žili u tety v jednej izbe, do ktorej sme si dali sporák a mohli sme si aj variť. Keď som sa vydala, presťahovala som sa k manželovi do garsónky. Aj keď po dvoch rokoch sa mi narodil syn, byť sme nemali. V práci bolo k dispozícii niekoľko bytov, ale darmo sme si podali žiadosť, všetci mali prednosť, keďže ja ako dcéra politického väzňa som nemala nárok. Otcu som stále chodila navštevovať a keď mal syn 8 mesiacov, dostala som povolenie aj pre manžela, aj pre syna. Pri návšteve sme sa mohli na seba iba pozeráť, ale aspoň vedel, že stále na neho myslíme. Na návštevách sme sa s mamou striedali.

V roku 1960, keď prišla amnestia, sa otec po 10 rokoch vrátil. Bol pridelený do magnezitky ako robotník, stáčil mazut. Rodičia dostali od magnezitky dvojizbový byt a tak sa mohli od tety odsťahovať. My sme stále bývali v garsónke, ale potom sa aj naša bytová situácia zlepšila, lebo sa nám podarilo výmenou dostať tiež dvojizbový byt. V roku 1969 sa mi narodil druhý syn a moji rodičia sa tešili z vnukov. V roku 1975 môj manžel dostal infarkt a náhle zomrel a tak som ostala s chlapcami sama. Rodičia mi pomáhali, ale otec v roku 1979, pár dní pred Vianocami, zomrel. Keď umieral, bola som pri ňom a držala ho za ruku. Ani môj muž, ani otec, sa nedožili roku 1989, kedy nám bol vrátený majetok po otcovi. S mamou sme všetko darovali mojim synom a tak mohli začať podnikáť. Mama sa dožila 93 rokov a ešte sa tešila aj z pravnučky. Mojou radosťou sú moje vnúčatá a deti. Veľkou pomocou mi je moja nevesta, ktorá mi je dcérou i kamarátkou.

Okradnuté deti

Daniel Šovec

Historici vymedzujú epochy hnutí presnými dátami, ale svedkovia doby a jej priami účastníci, jej aktéri postihnutí kladne či záporne, sú povinní vydať svedectvo o dobe, v ktorej žili. Osobne sa hlásim, že ja ako 14 ročný a moja sestra ako 8 ročná, sme boli komunizmom okradnutí o detstvo. Ide nielen o lehotu, v ktorej otec a starý otec boli z našej rodiny vytrhnutí a na základe nespravodlivého rozsudku odsúdení na určitý čas väzby, ale aj stresovými okolnosťami, keď muži už boli v rukách bezpečnosti a mama a stará s dvoma ešte nezaopatrenými deťmi boli vystavené šokujúcim stresom v súvislosti s ich o dvlečením do Čiech. Poznamenávam, že v päťdesiatych rokoch minulého storočia sa takéto procesy vyrábali na tucty. Pre rýchlu kolektivizáciu a nahnatie roľníkov do družstiev, súdy vynášali tuctové rozsudky dokonca zákaz pobytu v okrese (napr. na tridsať rokov ako sa to stalo našim známym z Drženic). Teda vystaňovanie, ktoré presne pomenoval náš slovenský spisovateľ Peter Juščák. Tento spisovateľ, ktorý podrobne spracoval problematiku GULAG-u. Tento kozmetický výraz - vystaňovanie - presne pomenoval: odvlčenie. Situáciu GULAG-ov predovšetkým opísal podrobne slávny ruský spisovateľ Alexander Solženicyn vo svojom diele

Súostrovie Gulag. Aj u nás nikto nevedel či nás nevezú na Sibír alebo kde inde. Môj priateľ, nedávno zosnulý spisovateľ Andrej Chudoba, sa mi priznal, že aj im hrozil tento postih. Boli sme však na to upozornení a predbehli sme ich – doložil mi.

S nami však, s našou rodinou, jednali ako v čase stanného práva, keď je vyhlásené štatárium v čase vojny. Takú právomoc mali trestné komisie. A nás rozhodli vyviezť, hoci otec bol v Jáchymove, starký v Ilave a nám nebol vyslovený zákaz pobytu v okrese. Útok však proti našej rodine začal mnou. V roku 1952 som končil v Bátovciach strednú školu a hlásil som sa na štúdium gymnázia. O každom však už rozhodovala miestna organizácia komunistickej strany. O mne stranícka organizácia rozhodla, že môžem ísť študovať na gymnázium, ale pod podmienkou, že budem bývať na internáte, aby som nebol pod vplyvom rodičov. So štúdiom na gymnázium

bola povinná aj letná aktivita, mesačná žatevná brigáda na štátnom majetku v Drženiciach. Tú som nastúpil hneď v júli. Ako som sa potom dozvedel, otec aj starký boli 16. júla 1952 zaistení. Doma sme žili v napätí, čo bude s nami. Keď sme počuli, čo sa deje, mama so starkou si kladli otázky: vyvezú nás, nevyvezú?

Môj otec Daniel Šovc bol narodený 21. januára 1914 v Bátovciach, v roľníckej rodine. Ja som ročník 1937. Od detstva si nepamätám, že by sa otec, ale aj starký zamestnávali niečím iným ako roľníckou prácou. V byte sa síce ešte používal obuvnícky stolček a v komore sa našli aj kopytá, ktoré používajú k svojej práci obuvníci. To bol len znak, že niekto z predkov sa živil takýmto remeslom, čoho dôkaz je aj naše rodové priezvisko Š o v c. Jazykovedci dokladajú jeho vývoj zo slova š e v c. No naša poživen závisela na pôde. Proste žili sme z pôdy. Starká spomínala, že keď prišla do Šovcov za nevestu, mali jednu kravu, ktorú v zime nemali čím chovať, preto ju pred zimou predali. Jej úlohou bola práca nielen v kuchyni s obedom, ale v týždni vziať na chrbát kôš sliviek, peši 12 km ísť do Levíc na trh, aby rýchlo predala a ponáhľala sa domov ešte navariť obed. Takto ukladali groš ku grošu, aby kupovali pôdu, lebo zem, grunt, to bola istota. Čas, v ktorom vtrhol do nášho života červený okupant, u roľníkov rozbil vzťah k zemi, ranil lásku k pôde a súdna moc vynášala falošné obvinenia a rozsudky o väzení po celej republike. Komunistická moc rozbíjala nielen dlhoročné tradície a zvyklosti, ale priamo rozbíjala rodiny. Vytvárala nielen stav zastrašovania, ale stav nedôvery, aby sa človek človeka bál a nikto nikomu neveril. Dávali nám za vzor nielen sovietske kolchozy, ale aj výchovu mládeže a pionierom za vzor dávali zo Sovietskeho zväzu Pavlika Morozova, ktorý bol udavačom vlastných rodičov. Keď u nás prišlo k takejto situácii, boli to už päťdesiate roky po druhej svetovej vojne a po komunistickom puči vo februári 1948. Náš majetok mal 22 ha, z toho bolo 9 ha ornej pôdy, ostatné boli lúky, pasienky a lesy. Chovali sme tri kravy, pár koní a čo patrilo ku gazdovstvu: husi, kačice, sliepky, nejaké teliatko s jalovicou. Čo sa z detstva pamätám, nemali sme sa už zle. Naša rodina bola usporiadaná, žila aj podľa toho, čo sa hlásalo v kostole. Platilo aj tu Kollárovo slovo: „nie z oka mútneho, ale z usilovnej ruky nádej kvitne.“ Ani otec ako jedináčik nevyženil s nevestou veľké veno, ale bral si najmladšiu zo štyroch súrodencov, ktorým matka umrela mladá na španielku. Tá najmladšia bola matkou mne a mojej o šesť rokov mladšej sestre

Vierke. Treba povedať, že aj závisť je útok proti úspešným a našim sa darilo a zmáhali sme sa.

Tešili sme sa veľmi, keď sa v roku 1945 skončila druhá svetová vojna. Ja som mal 8 rokov a sestra 2 roky. V Bátovciach boli síce 4 krčmy, ale ani v jednej z nich nebola teplá stolička, ktorú by si bol zohrieval otec alebo starký. Otec bol introvert. Bol zdravo zvedavý, všeličo čítaval, hľadal si kamarátov s ktorými si mali čo povedať a akoby nebo mu bolo dalo, že má na dedičstve predkov on stavať ďalšie poschodie. Bol stopercentným abstinentom. A to ďalšie poschodie? Bolo hádam to, že sa venoval ovocinárstvu a nebyť tej červenej pohromy a naše odtrhnutie z rodiska, možno by nebolo druhu ovocia, s ktorým by nebol aj experimentoval. Vysadil veľký ovocný sad. No čas, ktorý prišiel, spôsobil, že sme časom aj jeden druhému boli okradnutí. Okrem iného, čo by mi bol povedal o sebe a jeho predkoch a aké ponaučenia by mi bol dal do života. Už nikdy nebudem vedieť, kto ho k čomu naučil či z dreva či zo železa. No mám to asi po ňom, že všetko staré a nepotrebné odkladám, že sa môže na niečo zísť. On bol majster na prácu či zo železa či z dreva alebo kameňom vyložil dvor, na ktorom nikdy už nebolo blato. Aj dnes ma trápi, kde sa tomu môj otec naučil.

No februárom 1948 naplánovaná násilná kolektivizácia dediny a zakladaním JRD začala červená pohroma pre dediny. Aj naši boli stúpenci toho, spolky – čertove volky. Do družstva išli dobrovoľne - nútene, tak ako drvivá väčšina roľníkov, ktorí mali veľkú lásku k pôde. Bolo však treba roľníkov zastrašiť a prinútiť, aby boli poslušní. Vyrábali sa rozsudky s väzením nielen v Ilave, ale aj pre Jáchymov a jeho uránové bane a do Handlovej na uhlie lacná pracovná sila. Práve, keď sme boli v Handlovej, mama videla utrápenú ženu, prihovorila sa jej, čo ju trápi a tá jej povedala. Už tri mesiace nemám správu o mužovi. Zobrali ho a teraz som sa dozvedela, že je v Handlovej. Pri kontakte s úradmi tieto používali ešte aj psychologické zbrane, aby bodali do rozjatrejších rán nezabudli oznámiť: „Vášho muža máme. A má sa výborne. Už si aj druhú ženu našiel.“ Skutočné procesy neboli len nad roľníkmi či kulakmi, tzv. dedinskými boháčmi, ale vynášali rozsudky aj nad otcami, starými otcami, manželmi a aj nad deťmi, ktoré okradli o otcov a robili z nich siroty žijúcich rodičov. Rozbíjali tým aj jednotu rodín, o čo aj komunizmu išlo, keď v určitom období robil pokusy na živých ľuďoch ako Mengele v čase koncentračných táborov. Komunizmu

išlo vôbec zlikvidovať kresťanstvo. Ilja Erenburg vo svojich pamätiach uvádza obdobie, keď v Sovietskom zväze deťom dávali mená ako Elektrón, Neutrón, Protón a pod. Sám som bol svedkom besedy „O buržoáznej a komunistickej morálke“, kde sa tvrdilo, že manželstvo je prežitok, načo sa viazať celý život na jednu ženu, keď už aj funkciu výchovy detí preberá čím ďalej tým viac na seba štát. A morálka podľa Lenina? Morálne je všetko, čo prospieva víťazstvu komunizmu! Počas vojny, keď Nemci chytili partizána, vystrelili celú jeho rodinu, no v päťdesiatych rokoch procesy odsúdili celé rodiny a deti stali sa deťmi žijúcich rodičov.

Aj u nás začal útok so mnou. V roku 1952 robili sa na stredných školách záverečné skúšky, hovorilo sa tomu aj malé maturity. Pri tom sa rozhodovalo aj o ďalšom štúdiu, resp. čo ďalej. Samozrejme, všetko posudzovala aj miestna organizácia komunistickej strany. Ja som sa hlásil na gymnaziálne štúdium. O mne rozhodli, že môžem ísť študovať na gymnázium nakoľko mám vynikajúci prospech, ale musím bývať v internáte, aby som nebol pod vplyvom rodičov. Pritom Levice sú od Bátoviec vzdialené 12 km a s dobrým autobusovým spojením. Začal som teda bývať na internáte v Leviciach. V Bátovciach otváral sa nový kultúrny dom, mal som tam recitovať, čo som robil od detstva, no z internátu ma nepustili.

S prijatím na gymnaziálne štúdium bolo povinné v rámci letnej aktivity absolvovať mesačnú letnú brigádu. Mne sa dostalo brigády na štátnom majetku v Drženiciach. Bol to bývalý veľkostatok legionára Karola Fojtíka, ktorého som ako chlapec počul rečniť v Bátovciach na námestí pri výročí bitky pri Zborove. V Drženiciach nás bolo 18 a pracovali sme v rámci žatvy. Blízkosť rodiska na 5 kilometrov umožňovala mať aj kontakt s našimi. 16. júla 1952 otec a starkého zaistili. Ja som v septembri nastúpil do gymnázia a na internát a 18. septembra 1952 otec a starký boli okresným súdom v Leviciach odsúdení za hatenie kolektivizácie a budovateľského plánu. Otec na 3 roky väzenia a 20.000 Kčs pokuty a starký na 10 mesiacov väzenia. Poznávam, že ešte pred Okresným súdom v Leviciach bol vykonaný súpis všetkého nášho majetku a súd potom rozhodol o konfiškáte, čo prepadá na štát a čo sa nám ponecháva. Keď však prišlo k odvlečeniu, poslali menšie auto a tak sme prišli napr. o bicykel, rádio a rad ďalších vecí. Nakoľko sa naše veci nezmestili na auto a mama chcela to ponechať sestrám, nedovolili, vyhlásili licitáciu a rozpredali ich.

Prišli Vianoce, po Novom roku, vianočných prázdninách, bolo treba ísť do školy. Mne opuchli členky, ruky, začal som krívať. Po obhliadke nie jedného lekára zistili reumatickú horúčku. Do školy som sa dostal od Vianoc až koncom februára. 4. marca ma riaditeľ Šmelík oslovil, že vzhľadom k tomu, ako je to u nás doma a vynikajúci prospech, kraj mi navrhuje zmeniť štúdium na Vyššiu priemyselnú školu geologickú v Handlovej. S mamou sme vycestovali do Handlovej. Tam sme už po návšteve školy na námestí stretli Bátovčana pána Michelíka. Keď sme mu povedali, čo sme kde boli, nám povedal: „To je za banického učňa, Tri dni v škole a tri dni v bani.“ Nie náhodou sme stretli tohto krajana a rodáka. To nebo zariadilo a mamin uzáver bol: „Otec robí v bani, ty nebudeš.“ Otec už totiž v tom čase bol v Jáchymove ako väzeň v uránových baniach. Presnejšie: Ostrov pri Karlových Varoch na tábore Prokop.

Situácia doma bola napätá. Sestra mala 8 rokov, ja 14. Otec vo väzení, starký tak isto. Bolo počuť, že aj vyvážajú. Naši známi z Drženíc, Gábrišovci, boli odsúdení a v rozsudku mali zákaz pobytu v okrese na 30 rokov. My sme nič takého v rozsudku nemali. No prišiel jún, rok 1953, krátko po výmene peňazí. Prišlo nákladné auto a našich naň nakladali. Mama žiadala: pustite mi muža a ja pôjdem - Tam vás už čaká - bola odpoveď. Výmena peňazí bola, že ľudom – domácnosti povolili 5000 Kčs 1 ku 5 a ostatné 1 ku 50 im. No nám ani 5000 Kčs nedovolili 1 ku 5. Samozrejme, že naši ani nevedeli, kde ich vezú. Či nie na Sibír? S našimi išiel báči Považan, mamin švagor, s ktorým sme si pomáhali pri rôznych prácach. Ja som, pravda, o ničom nevedel. Od 15. apríla 1953 som začal študovať na gymnáziu v Piešťanoch, keď zo zdravotných dôvodov Povereníctvo školstva povolilo mi prestup z Vyššej priemyselnej školy geologicko-baníkovej v Handlovej na gymnázium do Piešťan, ktoré malo aj internát. Vedľa internátu, v ktorom som býval, bola nemocnica, v ktorej pracoval ako lekár aj môj spolurodák bátovský MUDr. Daniel Skladan. Ten mi prišiel oznámiť, že mu telefonovala starká Krupka, že našich vyviezli na nejaký bývalý veľkostatok do okresu Kutná Hora v Čechách. Na spiatocnej ceste sa báči Považan zastavil v Piešťanoch a mi porozprával podrobnosti. Skončil sa školský rok a mne prišlo ísť do Čiech. Predtým som sa ešte zastavil v Bátovciach, lebo moje husle si zdržal pán tajomník Válek. Hlásil som sa v Leviciach na okresnom súde, že naši boli súdení a bol vyhlásený aj konfiškát, no úradníčka nenašla zápis husle

Daniel Šovc

vziať. Nakoľko husle sú kvalifikované ako výchovný prostriedok, Válek s veľkým krikom na mňa mi husle odovzdal. Naším bydliskom sa teda stali Chotoměřice, pošta Zbraslavice, okres Kutná Hora. Starý rýchlo našiel aj v blízkej Zruči nad Sázavou cirkevný zubor cirkvi českobratskej, kde najmä s farárom Alfrédom Kocábom sme boli v úzkom kontakte a sestru Vierku on aj konfirmoval.

Otec sa po dvoch rokoch z Jáchymova vrátil, keď rok mu bol trest amnestiou skrátenej a anulovaná aj peňažitá pokuta. Po šiestich rokoch sme sa vrátili aj do Bátoviec. Ale nemôžem sa ubrániť poznámke, aký bol ten červený systém tragikomický, svedčí aj to, že otec bol odsúdený na päť rokov

straty občianskych práv, čo znamenalo zákaz voliť, ale keď prišli voľby a už otec pracoval na štátnom majetku v Chotomeřiciach, do maštale prišli za ním s urnou a musel im tam lístok vhodiť. Ďalej poznamenávam, že otec bol súdom stíhaný aj za to, že sa vyzbrojoval strelivom a pripravoval na odboj. Na povale chyžky boli prázdne nábojnice z delostreleckých nábojov a tento priestor na seno mal voľný prístup nezamknutý. To mi po rokoch pri osobnom stretnutí v Banskej Bystrici povedal pán Šršeň, v tých rokoch príslušník Verejnej bezpečnosti v Bátovciach.

Poznamenávam, že po šiestich rokoch vyhnanstva sme sa vrátili do rodiska. Rodičia ako 50 roční behom poldruha roka umreli. Otec tragicky po privaleaní traktorom 5. novembra 1964 a mama 2. apríla 1966 na rakovinu. Mal som 29 rokov. Kto chce viac vedieť o nás, nech si prečíta moju knižku ČO ČAS DÁVAL A ČO BRAL, ktorú som vydal v roku 2006.

Čo k tomu všetkému povedať? Sú takí, ktorí hovoria: urobiť za tým hrubú čiaru. Súhlasím s odpoveďou dlhoročného väzňa Jáchymova, niekdajšieho opáta břevnovského kláštora Anastáza Opaseka, ktorý povedal: „S hrubou čiarou nesúhlasím. Chcem odpustiť. Tragédia je v tom, že nikto o odpustenie nežiada.“

Ja dokladám: Komunizmus je nebezpečná choroba, ktorú treba vyplieniť. Komunisti sú chorí ľudia, ktorým treba pomôcť, aby sa vyliečili z neho. Vyhlásiť komunizmus za zločineckú organizáciu je našou povinnosťou voči generálovi Heliodorovi Píkovi, Milade Horákovéj, Viliamovi Žingorovi, Ladislavovi Nosákovi, Samuelovi Bibzovi, ktorí boli odsúdení na smrť a popravení a sme tým povinní aj ďalším obetiam komunizmu, ktorých sú milióny. Ako kedysi povedal Albert Schweitzer: „Dnes ľudia nemôžu si povedať: nech rozhodnú zbrane. Iba si môžu povedať: teraz spáchame spoločnú samovraždu.“ A platí slovo z Matúša 5,44: „Ale ja vám hovorím: Milujte svojich, dobrorečte tým, ktorí vás preklínajú, dobre čiňte tým, ktorí vás nenávidia a modlite sa za tých, ktorí vás prenasledujú a vám sa protivia.“ Zlo nemožno premôcť zlom, ako špinu nemožno premôcť špinou, ale len mydlom, tak aj zlo možno premôcť len dobrom a láskou. Preto mi je blízky aj Mahátma Gándhí so svojou satjagrahou a Lev Tolstoj so svojím neprotiviť sa zlu násilím. Láska z Golgoty nás nielen spasí, ale aj všetkých zachráni. Golgota ohlasuje, že láska víťazí nad smrťou.

(autor je evanjelický a. v. farár v. v.)

Jozef Podmanický

Miroslav Podmanický

Môj otec Jozef Podmanický sa narodil 4. 12. 1926 v Starej Bystrici v okrese Čadca. Zomrel v roku 1993. Bol odsúdený za § 17 č.1 ods.2, zak.č.50/23 Zb. na 10 mesiacov, neviem presne rok.

O otcovi toho veľa neviem. Otec sa s deťmi veľmi nebavil o tom, čo všetko prežil v kriminále a potom, keď sa vrátil z kriminálu.

Viem iba, že ako dieťa sme to v časoch totality nemali na ružiach

ustlané. Keď sme chceli bývať, tak otec ako politický väzeň si to za zásluhu musel odpracovať v uránových baniach v Jáchymove. A to sme dostali byť na pôjde (kuchyňa a jednu izbu pre 4 deti a rodičov. Otec bol zamestnaný ako technik v podniku OZGP Barum, potom musel kvôli vedúcemu členovi KSČ odísť do iného zamestnania. Matka bola dlho doma, potom pracovala ako robotníčka. Ja som chcel študovať, ale v škole mi dali prihlášku do ostravských baní, samozrejme, že som to odmietol a išiel som do učenia. Až po zakádnej vojenskej službe som si urobil maturitu. Otec zomrel v 69. roku na následky uránových baní na rakovinu. Po smrti otca som vybavil matke príspevok k dôchodku pre manželku politického väzňa.

Spravodajstvo KPVS

Galanta - Hody

KPVS a Saleziáni don Bosca si 6. 6. v areáli saleziánskeho domu v Galante – Hodoch pripomenuli 5. výročie úmrtia kňaza – saleziána dona Jána Malženického. Program sa začal svätou omšou v parku, ktorej hlavným celebrantom bol don Jozef Luscoň, koncebrovali ThLic. Jaroslav Ondráš, don Patrik Mock a don Jozef Motýľ. Po sv. omši J. Ondráš spolu s bývalým príslušníkom PTP Jozefom Babiakom odhalili na fasáde saleziánskeho domu pamätnú tabuľu donovi Jánovi Malženickému a donovi

Františkovi Valábkovi, kňazom – saleziánom, rodákom z Hodov a trpiteľom pre vieru. Veniec k pamätnej tabuli za KPVS položil bývalý politický väzeň Vladimír Domorák. Následne predniesli príhovory Peter Sandtner za KPVS, duchovný syn J. Malženického z čias pôsobenia vo farnosti Motešice a súčasný farár v Nemčiňanoch Jaroslav Ondráš a primátor Mesta Galanta Peter Paška. Na záver pamätnú tabuľu požehnal J. Luscoň. Po skončení slávnosti členovia KPVS navštívili hroby J. Malženického a F. Valábka na cintoríne v Hodoch.

*5. výročie úmrtia kňaza – saleziána dona Jána Malženického.
Galanta – Hody, 6. júna 2021*

*5. výročie úmrtia kňaza – saleziána dona Jána Malženického.
Galanta – Hody, 6. júna 2021*

Bratislava

Podchod na Hodžovom námestí bol 9. 6. pomenovaný po študentoch 16. novembra. Na slávnostnom pomenovaní za účasti predsedu vlády SR Eduarda Hegera, ministra životného prostredia SR Jána Budaja, podpredsedu NR SR Gábora Grendela a ďalších hostí sa v mene KPVS zúčastnil Peter Sandtner spolu s ďalšími členmi.

Čečehov

Pri príležitosti 110. výročia sochy Ježiša Krista bola 11. 6. v Čečehove odhalená pamätná tabuľa kňazovi, príslušníkovi PTP a miestnemu rodákovi Michalovi Butkovskému za účasti košického pomocného

biskupa Mons. Mareka Forgáča.

Trenčín

Predseda Trenčianskeho samosprávneho kraja Jaroslav Baška 9. 6. v Trenčíne odovzdal najvyššie ocenenie - Cenu predsedu TSK za rok 2020 dvom laureátom, pričom jedným z nich bol Ľubomír Marcina, evanjelický diakon, zakladateľ strediska evanjelickej diakonie v Košeci, bývalý politický väzeň a člen KPVS.

Skalica

KPVS si 12. 6. v Skalici pripomenula 92. výročie narodenia a 5. výročie úmrtia dona Antona Srolca, kňaza – saleziána, politického väzňa a predsedu KPVS. Program sa začal

Pietna spomienka pri príležitosti 92. výročia narodenia a 5. výročia úmrtia dona Antona Srhoľca, Skalica 12. júna 2021

Návšteva hrobu Antona Štepanovského v Oreskom. 12. júna 2021

sv. omšou vo Františkánskom kostole Sedembolestnej Panny Márie, ktorú celebroidli don Jozef Luscoň SDB a vdp. Peter Krajčík. Nasledovala spomienka pri hrobe A. Srolca na cintoríne, ku ktorému položil veniec za KPVS bývalý politický väzeň Jaroslav Žilák. Spomienky A. Srolca na väznenie v Jáchymove prečítala dcéra politického väzňa Ľudmila Horváthová a za rodinu sa prihovril Michal Srolec, brat A. Srolca. Stretnutie ukončil modlitbou J. Luscoň. Cestou späť sa členovia KPVS zastavili na cintoríne v Oreskom pri hrobe bývalého príslušníka PTP Antona Štepanovského pri príležitosti jeho menín a 1. výročia úmrtia, u ktorého v tomto termíne vždy zastavovali, aby mu zablahoželali. Pozreli si aj pomník jeho brata, kňaza – saleziána dona Medarda Štepanovského, kvôli ktorého úteku do zahraničia skončil v PTP. Tiež navštívili aj Miléniový kríž na rozhraní chotárov obcí Rybky, Rohov a Smrdáky.

Skalica

Malá skupina členov zo Západoslovenského kraja, v rámci dodržiavania pandemických opatrení, si pripomenula 5. výročie smrti predsedu KPVS na cintoríne v Skalici dňa 13. 6. 2021. *Mária Krištofičová*

Bratislava

Na pozvanie poslanca Európskeho parlamentu Ivana Štefanca sa Peter Sandtner v mene KPVS zúčastnil diskusie pri príležitosti 30. výročia odsunu sovietskych okupačných vojsk z Československa 21. 6. v Informačnej kancelárii Európskeho parlamentu v Bratislave. Diskutovali Michael Kocáb a genmjr. v. v. Svetozár Naďovič. Podujatie sa konalo pri príležitosti nového pamätného dňa SR: „Deň odchodu okupačných vojsk sovietskej armády z Česko-Slovenska“.

Bratislava

V Nemeckom kultúrnom dome v Bratislave – Rači sa 17. 6. konalo Valné zhromaždenie KPVS. Po schválení programu, voľbe zapisovateľa, overovateľa, mandátovej, návrhovej a volebnej komisie nasledovala minúta ticha za zomrelých členov. Správu o činnosti za obdobie od posledného valného zhromaždenia v roku 2019 a plány činnosti na roky 2021 a 2022 predniesol Peter Sandtner. Správu o hospodárení predniesol Branislav Borovský. V rámci bodu Rôzne prebehlo hlasovanie o dôvere Petrovi Sandtnerovi, ktorú v tajnom hlasovaní vyjadrilo 38 a nedôveru 3 delegáti. Valné zhromaždenie tiež hlasovalo

Valné zhromaždenie KPVS, Bratislava – Rača, 17. júna 2021

o troch bodoch, o ktoré požiadal predseda Svetového združenia bývalých politických väzňov František Bednár: o tom, či je Peter Sandtner platne zvolený za predsedu KPVS (39 potvrdilo platnosť voľby, 2 sa zdržali, 0 proti), o tom, či boli počas posledných 5 rokov platne zmenené Stanovy KPVS (38 potvrdilo ich platnosť, 1 bol proti, 2 sa zdržali) a o zlúčení KPVS so Svetovými združením bývalých politických väzňov (39 delegátov bolo proti, 2 sa zdržali, 0 za zlúčenie). Zároveň tým reagovalo aj na trestné oznámenia a podnety na Generálnu prokuratúru SR, Ministerstvo vnútra SR a ďalšie inštitúcie, ktoré

boli podané na predsedu KPVS zo strany dvoch členov KPVS a ktoré po výsluchoch na kriminálnej polícii prokurátor zamietol. Na základe týchto podnetov boli vykonané aj dve kontroly z Úradu inšpekčnej služby Policajného zboru SR, kvôli ktorým nemohla vykonať kontrolu Kontrolná komisia KPVS. B. Borovský skonštatoval, že príprava dokladov na tieto kontroly znamenala zvýšené náklady na účtovnú firmu. Dvaja členovia zároveň podali návrh na vylúčenie členky, ktorá uvedené podnety na predsedu KPVS podala. Valné zhromaždenie tiež riešilo situáciu ohľadom dotácie z Ministerstva vnútra SR,

v rámci ktorej neboli poskytnuté finančné prostriedky na vydávanie časopisu Naše svedectvo. V prípade, že KPVS nezíska ďalšie financie na časopis, mini-

málny počet čísel do roka budú štyri. Delegáti však vyjadrili nádej, že sa podarí zohnať dary a sponzorské príspevky a počet čísel nebude nutné obmedzovať.

Martinský cintorín, Bratislava, 17. 6. 2021

Bratislava

Dňa 17. 6. 2021 po skončení valného zhromaždenia skupina delegátov valného zhromaždenia KPVS navštívila spoločný hrob rodákov pátrov Janokových na Martinskom cintoríne, kde sa poklonili ich pamiatke, uctili ich zapálením sviece a krátkou tichou modlitbou.

Mária Fiasková

Bratislava

Prvýkrát si nový pamätný deň SR „Deň pamiatky obetí komunistického režimu“ 24. júna pripomenula prezidentka SR Zuzana Čaputová spolu s bývalými politickými väzňami z KPVS pri pamätníku obetí komunizmu na Jakubovom námestí v Bratislave. Na úvod prezidentka a delegácia KPVS

položili vence k pamätníku a po odznení večierky sa osobne porozprávala s prítomnými siedmimi bývalými politickými väzňami: Branislavom Tvarožkom, Jozefom Filipovičom, Michalom Jurečkom, Jánom Slovenčákom, Radoslavom Chodilom, Branislavom Borovským a Petrom Rúčkom.

*Deň pamiatky obetí komunistickeho režimu
Bratislava Jakubovo námestie, 24. júna 2021*

*Prezidentka SR Zuzana Čaputová v rozhovore s politickými väzňami.
Bratislava Jakubovo námestie, 24. júna 2021*

Členovia OO KPVS Spišská Nová Ves sa 23. júna 2021 stretli na cintoríne, aby si pripomenuli výročie Barbarskej noci a Deň pamiatky obetí komunistického režimu. Zároveň navštívili hroby zosnulých členov, ktorí zomreli počas pandémie.

Bratislava

Predseda vlády SR Eduard Heger 23. 6. prijal na Úrade vlády SR 6 rehoľných sestier, ktoré boli počas Akcie Rehoľníčky vyvezené z kláštorov: vincentky sr. Nonnátu Vríbovú a sr. Notburgu Galbavú, sestry sv. Kríža sr. Evu Mihokovú a sr. Bonfiliu Leškovú, satmárku sr. Sapientiu Grígel'ovú a uršulínku sr. Svoradu Salvovú. Prítomný bol aj predseda Konferencie vyšších rehoľných predstavených P. Václav Hypius CSsR, ďalšie rehoľné sestry a poslanci NR SR.

Bratislava

V zastúpení KPVS sa 24. 6. Peter Sandtner zúčastnil na uvedení do úradu nového generálneho duchovného Ústredia ekumenickej pastoračnej služby v OS SR a OZ SR Viktora Saba v Evanjelickom kostole v Bratislave – Petržalke za účasti generálneho biskupa ECAV Ivana El'ka, ordinára Ozbroyených síl a Ozbroyených zborov SR Františka Rábeka, ministrov Jaroslava Naďa a Vladimíra Lengvarského a ďalších hostí.

Košice

V Košiciach bolo 24. 6. otvorené nové Múzeum obetí komunizmu na Moyzesovej č. 24. Múzeum má viacero miestností

vrátane prednáškovvej sály, hlavnej výstavnej miestnosti, malej kinosály i knižnice samizdatu a exilovej literatúry so študovňou. Základom sú príbehy obetí komunizmu v audiovizuálnych prezentáciách. Okrem toho má k dispozícii mapu obetí komunizmu na Slovensku s databázou perzekúcií, v ktorej sa dajú vyhľadávať obce, mená obetí aj základné údaje o odsúdeniach či iných prenasledovaniach. Na otvorení KPVS zastupoval predseda Oblastnej organizácie KPVS Pavol Dečo (na snímke hore), ktorý aj predniesol príhovor.

Bratislava

Pri príležitosti 28. výročia vzniku Slovenskej republiky prezidentka Zuzana Caputová 27. 6. v Redute v Bratislave odovzdala štátne vyznamenania. Rad Ľudovíta Štúra III. triedy za mimoriadne zásluhy o demokraciu a jej rozvoj, ľudské práva a slobody a ich ochranu dostala najstaršia členka KPVS Anna Šestáková z Bratislavy, ktorá sa o niekoľko dní dožila 103 rokov.

Valaská Belá

Vo Valaskej Belej bola 27. 6. odhalená pamätná tabuľa kňazovi-saleziánovi donovi Antonovi Hlinkovi SDB. Hlavným celebrantom sv. omše bol don Jozef Kutarňa SDB.

Otvorenie Múzea obetí komunizmu v Košiciach, 24. 6. 2021

Rakovice

Farnosť Veselé a Obec Rakovice si 26. 6. v Kostole sv. Cyrila a Metoda v Rakoviciach pripomenuli 100. výročie narodenia banskobystrického pomocného biskupa, politického väzňa a príslušníka PTP Mons. Petra Dubovského SJ (28. 6. 1921 – 10. 4. 2008). Svätú omšu celebroidal trnavský arcibiskup Mons. Ján Orosch spolu s provinciálom Spoločnosti Ježišovej P. Jozefom Sofrankom SJ a ďalšími kňazmi. V kostole ich privítal miestny farár Peter Kuljaček. Obetné dary niesli okrem iných aj členovia KPVS Emil Adamčík a Peter Sandtner

(symbolické čiapky z väzenia a z PTP). Na záver sa prihovoral starosta Dušan Daloš. Po presune pred kostol predniesli príhovory za Trnavský samosprávny kraj predseda Jozef Viskupič, za KPVS Peter Sandtner a za ÚPN František Neupauer. Napokon J. Orosch a P. Sandtner odhalili pamätnú tabuľu P. Dubovskému na priečelí kostola, ktorú J. Orosch požehnal.

Malý Horeš

Prezidentka Zuzana Čaputová 18. 6. položila veniec k pamätníku odvlečených do ZSSR z obce Malý Horeš a vypočula si príbehy detí piatich z nich.

100. výročie narodenia banskobystrického pomocného biskupa, politického väzňa a príslušníka PTP Mons. Petra Dubovského SJ

Rakovice 26. júna 2021

Lúčky

Keďže Mons. Vincent Dorník zomrel v čase zákazu vychádzania a zhromažďovania a členovia KPVS sa nemohli zúčastniť na jeho pohrebe, 8. 7. sa vo Farskom kostole Povýšenia sv. Kríža v Lúčkach konala za neho sv. omša. Jej hlavným celebrantom bol väzenský dekan v Ružomberku kpt. Peter Halkoci a koncelebrovali Mons. Alojz Frankovský, P. Tadeáš Mikuláš Král OFM, Marcel Šiškovič a Roland Ferenc. Na úvod všetkých privítal miestny farár Peter Petrek. Prihovory za KPVS predniesli Peter Sandtner a Žofia Moresová,

vdova po spolužiakovi Albínovi Moresovi. Po premietnutí prezentácie fotografií zo života V. Dorníka sa prítomní presunuli na cintorín k jeho hrobu. Kvety za KPVS položil predseda OO Košice Pavol Dečo. Popoludní účastníci navštívili Liptovskú Sielnicu, kde zablahoželali k 70. narodeninám miestnemu farárovi Marcelovi Šiškovičovi, ktorý je synom odvlečeného do gulagu a príslušníka PTP a je členom KPVS. Spolu s farárom v Spišskom Hrušove Richardom Ondášom predstavili pamätník Kolakovičovej Rodiny pri Kostole sv. Cyrila Metoda, občianske združenie

Spremni a podujatie Odkazy, ktoré pravidelne organizujú na zachovanie odkazu týchto osobností. Následne v Ružomberku navštívili Jozefa Gazdu, najstaršieho kňaza Spišskej diecézy, bývalého politického väzňa a spovedníka V. Dorníka, aby mu zablahoželali k 60. výročiu kňazstva. Napokon sa zastavili pri novej pamätnej tabuli tajne vysväteného kňaza – jezuitu a politického väzňa Benjamína Martinského na jeho rodnom dome v Likavke, ktorého 100. výročie narodenia uplynulo v marci.

Svätá omša za Mons. Vincenta Dorníka, Lúčky, 8. 7. 2021

Pietna spomienka pri hrobe Mons. Vincenta Dorníka, Lúčky, 8. 7. 2021

V Liptovskej Sielnici si členovia KPVS pozreli pamätník Kolakovičovej Rodiny. 8. 7. 2021

Členovia KPVS pri pamätnej tabuli politického väzňa Benjamína Martinského na jeho rodnom dome v Likavke 8. 7. 2021

Členovia KPVS z oblastných organizácií z východného Slovenska navštívili 14. 7. Múzeum obetí komunizmu v Košiciach

Ilava

V Ilave sa 17. 7. konala pietna spomienka na nespravodlivo väznených komunistickým režimom. Začala sa sv. omšou vo Farskom kostole Všetkých svätých, ktorú celebroidali Peter Rúčka, Michal Válka a miestny dekan-farár Patrik Sojčák. Po jej skončení sa konala samotná pietna spomienka na pri pamätných tabuliach, ktorá sa začala štátnou hymnou SR a kladením vencov. Prihovory počas nej predniesli: bývalý politický väzeň Alexander Rimek, vnuk politických väzňov Jaroslav Barcaj, riaditeľ ÚVTOS a ÚVV Ilava Radomír Janík, primátor

Mesta Ilava Viktor Wiedermann, predseda Regionálnej pobočky PV-ZPKO Stanislav Porubčan a podpredseda KPVS Branislav Borovský. Na záver predniesol modlitbu nemocničný kaplán z Banskej Bystrice Michal Válka. Program pokračoval prehliadkou väznice, počas ktorej mali účastníci možnosť vidieť väzenské kaplnky, väzenské cely, kompenzačnú miestnosť, vychádzkové dvorce, zeleninovú záhradu a ďalšie priestory. V kultúrnej miestnosti si vypočuli koncert väzenskej skupiny Mrežovanka.

*Pietna spomienka na nespravodlivo väznených komunistickým režimom
Ilava 17. júla 2021*

Naši jubilanti

„Šťastie tvojho života záleží na druhu tvojich myšlienok.“

Marcus Aurelius

103

Anna Šestáková, Bratislava

95

Karol Bartek, Bratislava

94

Viera Medvecká, Bratislava
Damián Gažo, Drahovce

93

Alžbeta Schmidtová, Bratislava

92

Alfonz Petreje, Opatovce nad
Nitrou
Ladislav Zošák, Likavka
Viliam Handlovič, Jasov

91

Anna Gočová, Kučín
Štefan Kolečáni, Bratislava
Viera Panáková, Bratislava
Zuzana Bacigálová, Senec
Jozef Lenger, Komárany
Ladislav Bekö, Dlhá nad Váhom
Zoltán Korponay, Košice

90

Filoména Kubincová, Bratislava
Jarmila Šlauková, Bratislava

Eva Jarošová, Košice

Cyril Ďurica, Prešov

Bohumil Vavrinec, Žarnovica

Terézia Bezáková, Bratislava

89

Peter Baraniak, Košice

Stanislav Galgánek, Krásno nad
Kysucou

Ján Kontra, Vysoká nad Uhom

Milan Fekiač, Detva

Imrich Lesňák, Radoma

88

Marta Lihotská, Bojnice

Šarlota Olšáková, Košice

František Kovarik, Borský

Svätý Jur

Mária Špiaková, Bratislava

Marta Samuelyová, Košice

87

Juliana Hanzelyová, Spišská
Nová Ves

86

Jaroslav Pour, Skalica

Marta Ferancová, Trnava

Veronika Pačutová, Košice

Milan Marcinčák, Stretava

Štefan Uhlár, Vištuk

Alena Güttlerová, Stará
Bystrica
Klára Ivanková, Topoľovka
Margita Šulková, Malacky
Eva Reichová, Bratislava

85

Anna Džugasová, Spišská Nová
Ves
Jozefa Bekeová, Žilina
Helena Rábeková, Bratislava
Justína Weberová, Trnava
Ol'ga Mihalečková, Kaluža
Júlia Karlíková, Neveřice
Mária Langerová, Žilina

84

Katarína Baloghová, Košice
Anna Kužmová, Nižný
Hrabovec
Milan Mečír, Trnava
Viktória Sekáčová, Bratislava
Štefan Grenda, Poprad

83

Jozef Tlačík, Modra
Mária Kysel'ová, Smižany
Anna Kubíková, Bratislava
Vlasta Hladová, Humenné
Ernestína Vestenická, Handlová
Václav Koutenský, Nová
Dubnica
Marta Dočolomanská, Svätý Jur

82

Vojtech Pástor, Košice
Marta Miková, Vyšná Hutka
Marta Kováčová, Košice
Jozef Chovanec, Seč

81

Jozef Líška, Nováky
Marianna Mikulová, Senec
Jozef Škvarek, Kurima
Ol'ga Lumnitzerová, Hnúšťa
Mária Dečová, Košice
Peter Bova, Krompachy

80

Eva Plaštiaková, Zálesie
Eva Ličková, Košice
Emília Beňušová, Topoľčianky
Štefánia Tarajová, Kňažia
Irma Karczubová, Zvolen
Anna Habovštiaková, Krivá
Róbert Kráľ, Ovčie

75

Dagmar Babčanová, Nitra
Anna Kožuchová, Malacky
Jozef Švec, Zlaté Moravce
Stanislav Babčan, Nitra

70

Pavol Sisák, Juskova Voľa
Anna Il'ková, Juskova Voľa
Jozef Il'ko, Zámotov
Juraj Krahulec, Bratislava
Mária Uhnáková, Praha
Helena Sumbalová, Bratislava
Alžbeta Takácsová, Tešedíkovo

65

Jarmila Britaňáková, Lendak
Anna Michalcová, Cífer
Dominik Tomek, Bratislava
Štefan Marko, Šútovce
Mária Fillová, Bratislava
Anna Ružičková, Skalica

Katarína Radošinská, Bratislava
Peter Klyučkovič, Michalovce

60

Ján Rafaj, Turčianske Teplice
Božena Froncová, Nitra
Šarlota Škorvánková, Košice
Anna Krištinová, Skalica

Róbert Novák, Poprad

50

Mariana Križanová, Vieska nad
Žitavou
Andrea Bajbárová, Bratislava
Jana Vjedenská, Praha
Dana Šubínová, Bratislava

90 rokov sa dožíva **Cyrl Ďurica** z Prešova, rodák zo Starého. Študoval na strednej odbornej škole za strojného zámočníka. Počas školy sa kamarátil so spolužiakom Ďurkotom a s ním sa rozhodli ísť pred nástupom na povinnú vojenskú službu na výlet k československo-nemeckým hraniciam za Ďurkotovým bratom, ktorý pracoval na výstavbe priehrady Lipno.

Počas cesty vlakom boli zastavení pre podozrenie z úteku z Československa. Následne boli mesiac vypočúvaní vo vyšetrovacej väzbe v Prešove. Po mesiaci na nich čakalo predvolanie do PTP. Po dvoch rokoch odslužených v PTP mal problémy zamestnať sa kvôli svojej minulosti. Napokon ho vďaka jeho pracovitosti zobrali do Závodov priemyselnej automatizácie Dukla Prešov - tzv. „Křížik“. Tu odrobil a vymyslel veľa zlepšovacích patentov, no nikdy nedostal za ne finančné odmeny. Po sklamaní zo zadržania a zo skúseností vo väzbe sa o politiku vôbec nezaujímal a venoval sa len pracovnej činnosti. V závodoch robil celý život od roku 1954 až do dôchodku.

95 rokov sa dožíva **Karol Bartek** z Bratislavy, rodák z Nemšovej. Ľudovú školu vychodil v Nemšovej, gymnázium začal študovať v roku 1938 v Šaštíne. Neskôr prešiel do Trenčína a maturoval v júni 1947 v Zlatých Moravciach. Doma hrával divadlo. Na gymnázium bol predsedom Demokratickej strany mladých demokratov. Po maturite vyštudoval sociálnu prácu na Vysokej škole sociálnej v Brne (1947 –

1951). Po vysokej škole absolvoval ročný hygienický kurz a potom sa zamestnal na Štatistickom zdravotnom ústave v Bratislave. Zakrátko, v roku 1952, nastúpil na povinnú vojenskú službu, do 67. PTP do Zdechovic. Tam si urobil zdravotný kurz. V roku 1954 sa vrátil praco-

vať na štatistický úrad. V apríli 1955 začal pracovať na Povereníctve obchodu, kde pracoval do roku 1965 ako odborný referent. Medzi obdobím, keď zrušili povereníctva a vznikli ministerstvá, pôsobil dočasne na generálnom riaditeľstve v Slovehémii či na Pozemných stavbách ako podnikový sociológ. V roku 1968 začal pracovať na Ministerstve práce a sociálnych vecí ako vedúci odborný referent – špecialista v odbore ľudských zdrojov. Tu ostal až do dôchodku v roku 1986. V rokoch 1986 – 1988 pôsobil ako odborný asistent na Vysokej škole ekonomickej v Bratislave na Národohospodárskej fakulte. O svojom živote napísal tri knihy.

90 rokov sa dožíva **Bohumil Vavrinec** zo Žarnovice, rodák z Červeníka. Do PTP v roku 1952 narukoval kvôli posudku: „Má meštiacke náklony, nevypelý, zmysel pre kolektív nemá...“ Jeho mamu označili za náboženskú fanaticku, otcovi vyčítali, že odmieta vstúpiť do komunistickej strany a on sa vraj nezúčastňuje na povinných brigádach. Z Mostu bol prevelený na stavbu podzemných muničných skladov na vrchu

Milešovka a potom na rôzne stavby v Čechách. Na krutú zimu piecka nestačila, krompáče odskakovali od zamrznutej zeme a popílené strohy s'ahovali v snehu a blate na chrbtoch. Keď sa pri opekaní slaniny od zle udusenej pahreby chytil les, jeho spoluPTPáka Jozefa Macáka mučili a obvinili z americkej špionáže, vraj les mal zhorieť preto, aby americké lietadlá videli vojenské objekty.

Odišli od nás

Roman Gregor, Bratislava 21. 3. 1962 – 2021

Ľudmila Kopčová, 25. 7. 1934 – 2021

Anna Bučeková, Skalica 27. 4. 1937 – 2021

Zuzana Stašková Halienová, Dlhé Klčovo 25. 5. 1937 – 25. 2. 2021

Veronika Ivánová, Košice, 11. 10. 1935 – 2021

Florián Fandel, Dolné Orešany, 4. 5. 1931 – 27. 1. 2021

Anna Kozáková, Zborov 20. 10. 1925 – 20. 6. 2021

Vladimír Sokol, Borský Svätý Jur 26. 1. 1930 – 23. 6. 2021

Júlia Noskovičová, Viničné 23. 5. 1937 – 30. 6. 2021

František Miko, Vyšná Hutka 28. 6. 1929 – 25. 6. 2021

Esterá Kasanická, Bratislava 26. 1. 1937 – 9. 7. 2020

Jozef Talajka, Ducové 23. 1. 1928 – 8. 7. 2021

Pavol Šašo, Vrbové 20. 10. 1928 – 8. 7. 2021

Jozef Tichý, Malacky 4. 2. 1933 – 7. 7. 2021

Margita Dudová, Modra 21. 5. 1938 – 16. 6. 2021

Ernest Lenčeš, Bratislava 1. 4. 1951 – 2021

Anna Mikulová, Košice 29. 10. 1932 – 2021

Ján Paulíny, Dobrá Niva 26. 1. 1929 – 2. 8. 2021

Štefan Kolečáni, Bratislava 30. 7. 1930 - 3. 8. 2021

Dňa 20. 6. zomrela **Anna Kozáková** zo Zborova, najstaršia žijúca politická väzenkyňa. Keď v decembri 1953 ŠtB zatkla kaplána Františka Majančíka ešte pred jeho príchodom do Zborova, Anna Kozáková spolu s ďalšími ženami išla protestovať na miestny národný výbor v Zborove a dvakrát aj na okresný výbor v Bardejove. ŠtB preto zasiahla, zatkla štyri z protestujúcich žien a 27. apríla 1954 ich režim odsúdil v súdnom procese Anna Kozáková a spol. Anna Kozáková bola odsúdená na štyri roky väzenia a jej sestra Mária Štefuriková na dva roky. Po smrti A. Kozákovvej je najstaršou žijúcou politickou väzenkyňou Elena Pobehová zo Žiliny.

Dňa 25. 6. zomrel **František Miko** z Vyšnej Hutky pri Košiciach. Narukoval ku zbrani do Českého Krumlova. V septembri však musel odovzdať plnú poľnú a nastúpiť do auta, ktoré ho odviezlo do Českých Budějovic. Odtiaľ išiel na vlak do Prahy. Ako kulakov syn nastúpil do PTP do Kladna a tri roky pracoval v bani. V PTP bol od 28. 12. 1950 do 25. 11. 1953. Jeho otec mal asi 30 ha pôdy, pričom kulaci majú nad 50 ha. Napriek tomu bol označený za kulaka, lebo väčšina dediny bola proti nim. Dedina bola totiž chudobná, ľudia pracovali na majeri. Už po prevrate im všetko zobrali – zrno z poľa, ovos. Otcovmu bratovi všetko skonfiškovali a otca v roku 1952 uväznili v Jáchymove kvôli Bielej légii. Odsúdili ho na 9 rokov. Z väzenia prišiel dobytý a odrezali mu obe nohy.

Dňa 8. 7. zomrel **Pavol Šašo** z Vrbového, rodák zo Šípkového. Od jari do jesene chodil s rodičmi do Rakúska na roboty, kde chodil aj do školy. Vyučil sa za predavača a vedúci obchodu, u ktorého sa vyučil, ho odporučil svojmu šéfovi do Prahy. Potom pracoval v Novom Meste nad Váhom robil. Stretol sa však s kamarátom, s ktorým spolu robili v Novom Meste nad Váhom. Napísali si, že spolu skúsia ísť do zahraničia, do Viedne, keďže dobre poznal Viedeň ešte z detstva. Vybrali sa smerom na Cheb, ale chytili ich ešte v hoteli, kde boli ubytovaní, zrejme ich niekto udal. Boli eskortovaní do Bratislavy, kde boli vyšetrovaní a odsúdení. Následne bol väznený dva roky v Jáchymove, v táboroch Vykmánov, Eliáš a Rovnost. Najviac spomínal na spoluväzňa Michala Kysel'a. Po prepustení ho nechceli prijať nikde do zamestnania, preto musel ísť pracovať do bane na Spiši a na Ostravsku. Sľúbili mu, že ak odrobí 3 roky v bani, dostane zamestnanie vo Vrbovom, ale sľub nebol dodržaný. Svojim deťom o väzení nerozprával, nevedeli o tom, aby nemali problémy. Na základnej vojenskej službe sa nemal zle, až kým tam neprišiel jeden občan Vrbového, ktorý o ňom rozšíril, že bol väznený a ako je možné, že je čatárom. V roku 1987 jeho syn emigroval do Austrálie.

Dňa 2. 8. zomrel **Ján Paulíny** z Dobrej Nivy, brat predsedu KPVS Štefana Paulínyho. Jeho rodina počas vojny ukrývala židovskú rodinu a amerického letca. Po roku 1948 však boli prenasledovaní pre členstvo v Demokratickej strane. Jeho otec a brat boli uväznení, Ján Paulíny bol vylúčený zo štúdia a v roku 1951 narukoval do PTP, kde strávil 2 roky v ostravských baniach, pričom mu viackrát išlo o život. Po revolúcii bol starostom Dobrej Nivy.

Dňa 3. 8. zomrel **Štefan Kolečáni** z Bratislavy, rodák z Bánova. Jeho najväčšou záľubou bol futbal. Do PTP narukoval kvôli tomu, že ako funkcionár Československého zväzu mládeže odmietol vyhodit mäsiarovho syna na príkaz predstaviteľa KSS. V PTP strávil 31 mesiacov, pričom v Postoloprtoch staval letisko.

Oznamy

- Predsedníctvo KPVS ďakuje Ministerstvu vnútra SR za dotáciu, ktorú pri-delilo našej organizácii. Z dotácie však v tomto roku nebude možné čerpať finančné prostriedky na vydávanie časopisu. Preto Vám ďakujeme za všet-ky Vaše dobrovoľné príspevky, vďaka ktorým bude môcť časopis naďalej vychádzať v doterajšom rozsahu a v doterajšej periodicite. V každom čísle časopisu na prvej strane v tiráži je uvedené číslo účtu KPVS, na ktoré je možné kedykoľvek poslať dobrovoľné príspevky (číslo účtu KPVS Tatra banka – SK 96 1100 0000 00 26 22 00 77 16 IBAN). Aj keď prispievate na časopis, druhú časť skutočnej ceny časopisu hradí KPVS. Budeme Vám tiež vďační aj za informácie o možných sponzoroch. Ďakujeme Vám vopred
- Za veľký finančný dar ďakujeme sestrám uršulinkam, vďaka ktorým sme mohli zaplatiť celé číslo časopisu a ďakujeme aj Žilinskému samosprávnemu kraju.
- Ospravedľujeme sa Vám za to, že viacerým z Vás bol doručený oznam z daňového úradu, informujúci, že KPVS nebola zaregistrovaná medzi pri-jímateľmi 2% z dane. Stalo sa tak administratívnou chybou pri odovzdávaní agendy pri výmene zamestnancov ústredia KPVS. Dozvedeli sme sa o tom až po termíne, preto nebolo možné informovať členskú základňu. Ďakujeme Vám a chceli by sme Vás poprosiť o poukázanie 2% z dane aj v budúcom roku, ubezpečujeme Vás, že zabezpečíme registráciu. Tieto financie by nám veľmi pomohli na udržanie vydávania časopisu, na ktorý sme nedostali štátnu dotáciu. Ďakujeme Vám za pochopenie.
- KPVS vyhlasuje výberové konanie na dodávateľa autobusovej dopravy. Záujemcovia sa môžu prihlásiť na kpvs.kpvs@gmail.com.
- Vzhľadom na stále platné opatrenia sú oblastní predsedovia KPVS naďalej zbavení povinnosti zvolať členskú schôdzu. Ak sa ju rozhodnú zvolať, konajú na vlastnú zodpovednosť a musia rešpektovať platné opatrenia podľa Covid automatu. Ostatní oblastní predsedovia môžu vyberať členské príspevky a odovzdávať členom členské známky inými spôsobmi.
- Informujeme, že po viacerých úmrtiach v tomto roku žijú už len traja posled-ní žijúci odvečení do gulagov v ZSSR.

Vydanie tohto čísla *Nášho svedectva* podporil

